

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 30 (10831) хемис 26-июль, 2018-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Владимир ВАСИЛЬЕВ:

Эхиримжи вахтара Дагъустанда чиновникри чунынхунриз ва ришветбазилиз къил ягъунин хейлин душушшар дуьздал акъатнава. А чиновникрин са къадар пай силисдик ква, мъкуъ паюниза талукъ яз къанун-къайда хуъдай органри серенжемар къабулзава.

Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильева къиле тухвай нубатдин заседанидал федеральный ва республикадин дережайрин гульчивалдай ва ахтармишдай икъван къадар органар авай члавуз ихътин къанун-сувилериз рехъ гъикл ачу хъайди ятла, гъдаз талукъ месэла къарагъарна.

“Чна гульчивалдай органар ахтармишда ва и къалахдин сергъятра аваз сифте нубатда а къурулушин къуллугъийрин харжияни доходар гекъигда, гъакини абурун къалахдин къевзэй къимет гуда. Дагъустандин коррупциядин ва маса журеирин хейлин тахсиркарвилер дуьздал акъуднава. Нагъакъан краа гаф-чал саднавай са дестени кардик ква хъайди малум хъана. Къанун-къайда хуъдай органра къалахунин барадай жуван тежкибадал бинеламиш хъналди, завай ѿеле-лиг икъл лугъуз жеда: садбуру чунынхиз, мъкуъбуру лагъайта, абур далдаламиши хъана. И вахтунда гульчивалдай органри къалахзавай ва вири крат хъсанзва лугъуз гъахъ-гъисабар ийизвай. Чна ахтармишунриз талукъ эхиримжи документар къарагъарда ва чун абурул никъулар алата ва ни пыньтиш ташшургъар ганватла, гъа кардиз килигда. Идалай гульчуниз, за гысадбазавайвал, кардин гъакъикъат ашкара жеда. Талукъ тир къурулушури чипин пешекарвилин къимет гуда ва дуьздал акъудай фактариин бинедаллаз, ихтибардай аватуних галаз алакъалу яз, садбуру отставкадиз фида, са бязи-

бурун къалах къанун-къайда хуъдай органри ахтармишда”, - къейдна Владимир Васильева.

Совещанидал АЗС-рин иесияр эхиримжи сеферда таъкимарна, республикадиз эцигунрин рекъяр пешекарар къевдайди раижна ва важибула са жерге маса месэлайрани малуматар гана.

Рикъел хкин: алатай планеркадал РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель - образованидин ва илимдин министр Уммулпазил Омаровади Владимир Васильев аялрин сагъламвал мъякемардай “Каспий”, “Надежда” ва “Маяк” идараира къанунсуздаказ чилер къакъуднайдан гъакъиндай хабардар авунай.

Къейд авун лазим я хы, и месэладай гъеле уголовный дело къарагъарна.

Чилиз ва эмениндин талукъ месэлайяр Дагъустанда виридалайни тал алайбур я. И хиле гъвалар дуьзгуы квайдада тун патал РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель - чилиз ва эмениндин талукъ алакъайрин министр Екатерина Толстиковади “Рекъин карта” түкъурнава ва ам къилиз акъудзавай гъалдин гъакъиндай гъахъ-гъисабар авуна.

Министри сифте нубатда РД-дин Гъукуматдин аппаратда документрин патахъай меслятар авунин вахтарал фикир желбнава. Ада лагъайвал, и къалах къве вацран муддатда къван давам жезвай душушшарни ава ва ада Владимир Васильевавай документриз килигунин вахтар тимиларунин барадай ташшургъү гун талабна.

Екатерина Толстиковади министерствода архив авай гъалдални къватл хъанвайбурун фикир желбна: “Архивдин документар къайдасуздаказ, полиэтилендин чулав пакетра аваз чилел вегъенвай, документрин са къадар пай маса чайриз ахъуднавай ва абури тарифдай гъалда авачир”.

Идалай гъейри, министри республикада эмениндин инвентаризация къиле тухванвайдан гъакъиндайни хабар гана. И къалах къве патал пайнава: хазинадин эмениндин инвентаризация ва государстводин властрин карханайрин ва идараирин къвачих галкүр тавунвай эмениндин инвентаризация. “Чна ихътин къалах хазинадин эмениндин 245 объектдиз талукъ яз къиле тухвана, 157 объектдад а эменин къайдасузвилериз рехъ гун тавуна ишлемишава. Августдиз чун хазинадин 3048 чилин участоқдин инвентаризациядив эгечида. Абурун чиле пай куъчери малдарвилин чилер я. Алай вахтунда чаз а чилер гъикл ишлемишаватла, гъакъин-къатда чизвач”, - лагъана Толстиковади.

Владимир Васильева рикъел хкайвал, къалахдин эгечизавай къайдаяр дегиша-рун патал “Зи Дагъустан” лишандик кваз идара ийдай кадрийрин конкурс къиле тухуза. “Гъавилия чна вири улькведай пешекарар желбзава. Архиврин къалахдин, чилиз талукъ месэлайрив, санлай чипин вири къалахдин и саягда эгечизавайди тек са эмениндин, чилиз талукъ алакъайрин министерство туш. Лап девлетлу республика ятланы, чавай аяприз 100 автобус къачуз, флюорографиядин 80 установка цийи хъийиз жезвач, 4 томограф къачун патал пул лагъайта, чна Президентдивай улькведин резервдай гун талабзава. Къалахдин ва Дагъустандив и саягда эгечуну чун гъа ихътин чкадал гъунни авуна”.

Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай В. Васильева къейд авурвал, ада сифте нубатда авай кадрияр хъуниз итиж ийизва. Амма а кадриири къалахдин къең гуз хъайитла, абуру эвзэдай ксар жағъида. Ада мадни къейд

Къучеяр къайдадиз гъизва

24-иодлаз Махачкъала РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместителдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Рамазан Жафарован ръбъервиллис кваз совещание къиле фена. Анал Россиянин Федерация стратегиядин жигъетдай вилик тухунин “Хатасуз ва ерилу рекъер” проектдин сергъятра аваз Махачкъала шегъердин транспортдин къурулуш комплекснодаказ вилик тухунин Программа къилиз акъудзавай гъалдиз талукъ месэладиз килигна.

Мярекатда Махачкъала шегъердин администрациядин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Абусульян Гъасанова, РД-дин транспортдин ва рекъерин майшатдин министр Ширухан Гъажимурадова, са жерге ведомствойрин ва карханайрин руководител иштиракна.

Рикъел хкин: 2018-йисуз Махачкъала шегъердин къенепатан 99-кучеда, санлай къачурла, 126, 2 километрдин мензилда рекъер, гъакини Махачкъаладих тухуззвай автомобилгин 8 рехъ ремонт авун фикирдиз къачунва. Алай вахтунда 65 къучеда (Кировский районда - 30, Ленинский районда - 19 ва Советский районда - 16) къвалахар гъиле къунва.

Нумрадай къела:

ЮБИЛЕЙ

Рульдин милли сувар

90 иис идалай вилик, Гъажибогов чалишишилпер себеб яз, лезги чалал сад лагъай газет акъатиз башламишна. Халкъдик рульдин кутазвай “Цийи дуънья” твар алаз газет акъудай 21 июль ва райондин газетдин 90 иисан юбилей къадим Ахцеъга Милли печатдин сувар хъиз къейдна.

► 3

ОБЩЕСТВО

Вини Ярагъилай тир устаз

Сифтегъан чирвилер бубадивай къа-чурдалай къупухъ ада Дагъустандин машъур алимрин гъилик къелун давамарна. Ярагъ Мегъамедакай къеъ вирибуру адахъ чирвилерал гъалтайла, я Дагъустанда, я Кавказда барабар кас авачирди, ам хъсан-бурукай хъсанди тирди къейднава.

► 5

ЮБИЛЕЙ

Шаирдин “Лекърен мани”

Майдурдин гафар къенятдалди ишлемишадай шаиррикай сад я. Адан поэзия Етим Эминан поэзия хътиин саки халкъдин рикъин къеняй атанвайди я. Ада шиширдин саки вири жанрайра вичин къуват синагъдай акъуднава. Чал адан яратмишунра къведенарни, къударни, муъжуъдарни, сонетарни, рубалярни гъалтзава.

► 7

ЯШАЙИШ

Пенсийирин къурулушда

Цийивилерикай

И законопроект лагъайла, алай иисуз къабулнавайбурукай виридалайни хъидаз элъвенивайди, агъалийрин патай и къил а къил авачир наразивилерални еке къалабулух кутунал гъанвайди лугъунин лазимвал авачир.

► 9

ХАБАРАР

Вице-президентдин къумекчи

Алакунар авай лезги 1972-йисуз Бакуда дидедиз хъана. Ана мектеб къизилдин медалдалди къутягъидалай къупухъ ам Азербайжандин чаларин госуниверситетдик экечина. Вузни яру дипломалди къутягъай Эльчини Германияда НАТО-дин мектебда, Италияди НАТО-дин коллежда чирвилер къачуна.

► 12

СПОРТ

Рекорд эцигна

Турнирдиз улькведин са шумуд региондай командаляр атанвайди. Къизгъин акъажунрин нетижада эстафетада Карина Палчада, 100 метрдиз 50, 18 секундда зверунади, чи республикадин дережадин рекорд эцигна. Лугъун лазим я хы, ихътин нетижада 1980-йисалай инихъ цийи хъувунвачир.

► 15

► 2

Владимир ВАСИЛЬЕВ:

“Чна ахтармишда, гъузчывалда...”

1

авурвал, алай вахтунда “хъендик квай” бизнес аникай хеччун лазим я. Нубат автозаправкадин станциял атанва. “Хъендикай хеччун” патал абуруз вахт ганва. Закондал тайинарнавай истемишунал амал таврутла, абур дегишарда.

Ахпа заседанидал РД-дин Счетный палатадин председатель Билал Жахбаров рахана.

“Государстводин хусият идара ийизай гъвал веревирд авуни къалурзаявал, и къалах хейлин кимвилиз рехъ ганалди къиле тухуза. Месела, эмениндин дүнгүзгүн гъахъ-гъисаб тухузвач, гъа гысадбай госэмениндин реестрда азас талукъ делилар ава, чилин 1300 участокдиз талукъ яз хусиятда хуунин ихтияр регистрация авунвач. Чил кирида къунай пулар та-мамвилелди, вахтунда гунал, гъакни кирида вуганвай чилер тайинарнавай мурадралди ишлемешнунал гъузчывал ала”, - лагъана Билал Жахбарова.

Уммупазил Омаровади вич къиле авай министерстводин эмениндин инвентаризация къиле тухванвайдакай събытба: “Эхиримжи ийсара министерстводихъ ва адан гъилик квай идара-рихъ галукурнавай эмениндин инвентаризация саки къиле тухузвачир, анжак приказар акъудзаяв. Архивдихъ галаз алакъалу яз арадал атанвай гъалар РД-дин минимуществода арадал атанвай гъалариз ухшарбур я. Алай вахтунда чун РД-дин Минимуществодихъ галаз сих алакъада аваз и месэлайрал машгъул хъанва, а идара-диз хейлин делиларни ага-къарнава”.

РД-дин прокурор Денис Попов уголовный делойрдиз анализ гүнин ва ахтармишнар къиле тухунин бинедаллаз государстводин эменин ишлемешдайла рехъ гузвай закон чурунин виридалайна газа гъалтзавай душушырал акъвазнава.

Мал-мулк договорар кутгун тавуна ишлемешнава, торгар къиле тухун тавуна ишлемешнун патал вугузва, кирида къунай къачувай пуларин къадар ага-узаразава ва я тахъйтла а пулар эсиллагы гузвач. Хурун майшатдин

мурадар патал тайинарнавай чилер маса рекъериз ишлемешнава. И ва маса къанунсузвилериз рехъ гъикл ачух хъайиди я лагъайтла, эменин гъисабдиз къачувач ва адан реестр кардик кутунвач. Идани къанунсузвилериз рехъ ачухнава. Чна и ва маса душушьшириз талукъ яз прокурорвилин гъузчилики кутуннин жуъреба-жуъре серенжемар къабулна, гъа гысадбай 10 уголовный дело къарагъарна.

Денис Попова аялрин “Каспий”, “Надежда” ва “Маяк” лагерривай чилер вахчуниз талукъ яз уголовный дело къарагъарнавайдакайни хабардар авуна.

Веревирдзаяв месэлэдай РД-дин хурун майшатдин ва сүрсэтийн министр Абдулмуслим Абдулмуслимов ва Кызялэр райондин къил Александр Погорелов рахана.

Яшайища арадал къевзай къеви зирзибильдиз талукъ яз къалахда кардик кутавай цийи къайдайрикай РД-дин тъебиатдин ресурсчин ва экологиян министр Набиулла Карачаева

малумат гана: “Дагъустан 6 зонадиз пайнава. Къиблепатан зона пилотный

зонадиз элкъведа, аниз цийи бакар гъида, маҳсус техникини ава. Ина зирзибильдиз къватлунив ва ам къилди-къилди чара авунив маса къайдада эгечда. Мукун зоняр Къиблепатан зонада къватлай къалахдин тежириба фикрида къуналди ачухда. Идалай гъейри, чна Түркциядай тир инвесторрихъ галаз раҳунар къиле тухуза. Түркверин делегация Дагъустандиз гъеле атана, ам чина кардик квай къеви зирзибильдиз полигонрихъ, Махачкала, Дербентда, Каспийскда кардик кутунвай контейнерин майданрихъ галаз таниш хъана. Мукун тир вахтара чиниз Чехиядай тир делегация къведа”.

Совещанида РД-дин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова, РД-дин Кызялэр Къишин ва Гъукуматдин Администриядин руководитель Владимир Иванова, РД-дин Халъдин Собрандин Председателдин заместитель Магъмуд Магъмудова, Махачкаладин къилин везифа-фаяр вахтуналди тамамарзаяв Абу-супъян Гъасановани иштиракна.

Гъульун къурбандар

чи мухбир

“Лезги газетдиз” Бабаорт райондин администрациядин пресс-къулгүлтүди хабар гайивал, са шумуд югъ идалай вилик и райондин агъали, гъулье батмиш жезвай аялар къутармишдайла, телефон хъана. Са аял гъульун къередиз ахъудна, къед лагъайдаз къумекиз фейи ам, гъа аялни галаз, батмиш хъана.

Мусибатдин душушу Махачкаладиз мукъва авай ял ядай “Дельфин” тъвар алай базада арадал атана. И вакъиадин шагындар хъай-ибуру суъбытавайвал, Ислам Алтавоваз гъульун лепеди тухузвай аялар акуна. Ам гъасята абуруз къумекиз фена. Сад къутармишна, амма, гъайиф хъи, къед лагъайдаз къумекиз ага-къянач.

МЧС-дин къуллугчийриз Ислам Алтавов жагъайла, адал гъеле чан

(Газет вахкузувай вахтунда авай делилралди, гъелеги анжак къве итимдинни са аялдин мейитар жагъанва).

Тебрик

Гъульметлу дагъустанвияр!

За квездагъустан Республикадин Конституциядигүн югъ мубарказва!

Конституциядигүн Россиядигин Федерациядигүн субъект вада адан къакъудиз тежер пай яз, Дагъустан Республикадин дережа тести-къарна, Республикадин властдин вада чадын самоуправленидин органын къалахдин, демократиилин, гражданвилини общество түкъурнун принципар тайинарна. Закондигүн вилик виридан барабарвал, фикридин гафунын, намусдинни диндихъ иинамишвал авунин азадвал, чирвилер къачун, яшайишидигүн жигъетдай хуун вада медицинадигүн рекъяй къумек атакъун патал ихтиярар - и ивирад Республикадин Конституциядигүн бинеда гъатнава.

Дагъустан Республикадин Конституция къабулайдалай инихъ цийи несил чехи хъанва, гъалар дегиш хъанва, амма Конституциядигүн положенияр дидин закон вада общественный умумурда мариатадигүн жигъетдай рехъ къалурзаяв такъат яз ама. Къе Дагъустандын законлувал вада къанун-къайдыа гуңгульна хутазва, Республика дурумлудаказ виликди финин рекъел экъечизава. Конституциядигүн гузвай мумкинвилер умумурдиз кечирмишун, адан нормаяр лагъайтла, гъар ийкъан умумурда чешне хъун патал хейлин крат хъувуна къланзава. Конституциядигүн гъарф вада руғъ вилив хъун, закондигүн ян тагана амал авун, яратмишунрин тегъерда зегъетмет чуугун - Дагъустандын цуук акъудунин вада аган агъалийрин гележег бахтлуди хъунин замин я.

Заз квехъ мягъекем сагъламвал, хушбахтвал, Дагъустандын вада Вири Россиядигүн абадвал патал цийи агалкъунар вада къазанмишунар хъун къланзава.

Дагъустан Республикадин Кызялэр везифа-фаяр вахтуналди тамамарзаяв

В.ВАСИЛЬЕВ

Къегъал рухвайри къумекда

чи мухбир

Дагъустан Республикадин Кызялэр везифа-фаяр вахтуналди тамамарзаяв Владимир Васильеван тапшургъадалди Республика “100 мектеб” тъвар алай проект умумурдиз күчүрмешава. И проектин сергъятра аваз, ремонт авун истемишишавай са шумуд мектеб хъяда вада абурукай гъар садас Республикадин бюджетдай 2 миллион манатдин къадарда аваз субсидияр чара ийда. Идалай гъейри, Республикадин сергъятра авай мектебар ремонт авун патал пулдин такъатар муниципальный тешкилаттин бюджеттрайни ахъайдайваля. И кардал карчиярни желб авун фикридиз къачунва.

Зураб Шайдайев

Вичин ери-бине Курхурелай тир маштүр карчи, “Коломяги-Петро” ЗАО-дин генеральный директор Зураб ШАЙДАЕВА Курхурлын М.Рагымован тварунихъ галай 1-нумрадин юкъван мектеб ремонт ийиз күмек гудайвал я.

Салман Бабаев

Сулейман-Стальский райондин пресс-къулгүлтүди “Лезги газетдиз” хабар гайивал, райондада образованындин 27 идара аварийный гъалда ава. Шад жедай кар ам я хъи, абуремонт авунин карда чипх мумкинвилер авай меръяматту рухвайри иштиракзала. Мисал яз, Даркүш-Къазмайран юкъван мектеб ремонт авунис “Рычал-су” ОАО-дин руководстводи 1 миллион манатдилай артух пулдин такъатар ахъайдайваля.

Мамед Абасов

Агъа Стальский мектебдани ремонтдин къалахар къиле тухуда. И макъсаддиз пулдин такъатар Госдумадин VI созывдин депутат хъайи машгъур меценат Мамед АБАСОВА чара ийда.

Рикъел хин, 2017-йисуз М.Абасован стхагы “Монолитхолдинг” ООО-дин правленидин регъбер Разим Абасова Дагъустандын халкъадин шаир С.Сулейманан Къвал-музейдиз күмек яз 1 миллион манат пул ганай.

Сулейман-Стальский райондин къиле Нариман Абдулмуталибова мектебар ремонт авунин, цийибур эцигунин карда активнада изтиракзаяв къегъал ватанэгълийриз сагърай лугъузва.

“Цийи дүнья” газетдин - 90 йис**Дагъви ШЕРИФ**

90 йис идалай вилик, Гъажибек Гъажибеков чалишишилдер себеб яз, лезги чалал сад лагъай газет ақьатиз башламишна. Халкъдик руль кутазвай “Цийи дүнья” тівар ала газет ақьудай 21 июль ва райондин газетдин 90 йисан юбилей къадим Ахцегъя Милли печатдин сувар хызын къейдна.

Экунахъ Ахцегъяр библиотека да Махачкъаладай, Дербентдай, къунши райондай мугъманар, чадин ағылайтар, газетдихъ галаз алакъа хузвай, гъар гъафтеда ам гузетзаяв касар къват жезва. Тариҳдиннан край чирдай музейдин директор Ағамед Дағъларова абуру газетдин тарихдиз талукъ махсус выставка дихъ галаз танишарзана. Махсус экспозицияда “Цийи дүнья”нан” вири редакторар рикел ханва, гъар жуыре ийсара ақьатнавай нумраяр, жуыреба-жуыре вахтара газетдин колективдин шикилар ва маса ядигарар къалурзана.

Ахцегъяр библиотека да Махачкъаладай, Дербентдай, къунши райондай мугъманар, чадин ағылайтар, газетдихъ галаз алакъа хузвай, гъар гъафтеда ам гузетзаяв касар къват жезва. Тариҳдиннан край чирдай музейдин директор Ағамед Дағъларова абуру газетдин тарихдиз талукъ махсус выставка дихъ галаз танишарзана. Махсус экспозицияда “Цийи дүнья”нан” вири редакторар рикел ханва, гъар жуыре ийсара ақьатнавай нумраяр, жуыреба-жуыре вахтара газетдин колективдин шикилар ва маса ядигарар къалурзана.

Ахцегъяр библиотека да Махачкъаладай, Дербентдай, къунши райондай мугъманар, чадин ағылайтар, газетдихъ галаз алакъа хузвай, гъар гъафтеда ам гузетзаяв касар къват жезва. Тариҳдиннан край чирдай музейдин директор Ағамед Дағъларова абуру газетдин тарихдиз талукъ махсус выставка дихъ галаз танишарзана. Махсус экспозицияда “Цийи дүнья”нан” вири редакторар рикел ханва, гъар жуыре ийсара ақьатнавай нумраяр, жуыреба-жуыре вахтара газетдин колективдин шикилар ва маса ядигарар къалурзана.

Ахцегъяр библиотека да Махачкъаладай, Дербентдай, къунши райондай мугъманар, чадин ағылайтар, газетдихъ галаз алакъа хузвай, гъар гъафтеда ам гузетзаяв касар къват жезва. Тариҳдиннан край чирдай музейдин директор Ағамед Дағъларова абуру газетдин тарихдиз талукъ махсус выставка дихъ галаз танишарзана. Махсус экспозицияда “Цийи дүнья”нан” вири редакторар рикел ханва, гъар жуыре ийсара ақьатнавай нумраяр, жуыреба-жуыре вахтара газетдин колективдин шикилар ва маса ядигарар къалурзана.

Ахцегъяр библиотека да Махачкъаладай, Дербентдай, къунши райондай мугъманар, чадин ағылайтар, газетдихъ галаз алакъа хузвай, гъар гъафтеда ам гузетзаяв касар къват жезва. Тариҳдиннан край чирдай музейдин директор Ағамед Дағъларова абуру газетдин тарихдиз талукъ махсус выставка дихъ галаз танишарзана. Махсус экспозицияда “Цийи дүнья”нан” вири редакторар рикел ханва, гъар жуыре ийсара ақьатнавай нумраяр, жуыреба-жуыре вахтара газетдин колективдин шикилар ва маса ядигарар къалурзана.

Газетдин редакторар хъайи Гажибек Гажибекова, Исмаил Вагъабова, Жамирзе Эфендиева, Хийирбек Гафарова, Къазиагъмед Къазиагъмедова, Гъузбулагъ Гъалимова, Мегъамедрасул Черкасова, Касуба Азизханова, Султан Манатилова, Абдулрашид Раширова, Гъасанагъя Мурсалова, Нариман Мамедова, редакциядин ва типографиядин къуллугъччири, мухбири. Абуру гъар сада редакциядин умумурда хъсан гел тунва, - лагъана Дашибек Шерифалиева.

“Лезги газетдин” къилин редактор Мегъамед Ибрагимов мярекатдин важиблувилик рахана.

- Гъайиф хъи, къенин мярекатдин важиблувал вирида хъсандин къатлувач. Заз малум тирвал, иниз “Цийи дүнья” газетдихъ галаз алакъада хъайи, чалал къалахзаяв касариз ва обществодинни политикалин деятелириз атун теклифнавай. Гъыхтиң дердияр аваз хъайитлани, абуру чи халкъдин тарихда ихътиң метлеблу вакъиадик, лезги чалал сифте газет ақьатайдалай къулухъ 90 йис тамам хъунин баркаллу юби-

Рұғьдин милли сувар

Виридан фикир иллаки 1928-йис сифте яз дидед чалал латин графикада ақьатай газеттән 1930-1940-йисарин надир шикилрал желб жезва. Райондин газетдин 90 йисан юбилейдиз талукъ яз түккүрнавай махсус нумра ва гүрчег журналь мугъманри бағыа савкъат хызын къалурзана. Атанвайбур райондин къиль Осман Абдулкеримова, районданнын председатель Абдул-Керим Палчаева, “Цийи дүнья” газетдин къилин редактор Дашибек Шерифалиева къаршиламишзана. Библиотекадан къелдайбурун залда райондин къили ағылайрин, активисттин суалыр жавабар гана, гъялунгерек тир месэләйр веревирдна ва районда ағылайрин яшайиш, чадин экономика хжакун патал райгазетдин важиблувал къейдна.

Милли печатдин үйкъаз талукъ мярекат жегельпин «Самур» комплексда давам хъана. Ина райондин культурадин управленидин работники милли рұғьдаллаз хъсан концепт гъазурнавай. Артистри халкъдин ва лезгийрин композиторин авазар тамамарзаяв.

Микрофондихъ райондин къиль Осман Абдулкеримов атана. Ада гъуырметту мугъманар, “Цийи дүнья” газетдин коллектив, газетдихъ галаз алакъа хузвай касар табрика.

- Къе Ахцегъяр къадим чилел шадвилин мярекат къиле физва. Им лезги чалал чи халкъдин милли газет ақьатай юғъ я. 1928-йисалай вилики Самур округда газет ақьатзаяв, гъар араб, гъар түрк чаларал. Лезгийрин ва табасаранрин алфавитар түккүрлай халкъдин къегъал хва Гъажибек Ағамедхановича “Цийи дүнья” газетти арадал гъана, чи классикрин эсерин къватларни ақьудана. Адан тівар гъар са лезгиди пақдиз хъун, ада къалурай чешнедиз гъар сад вафалу хъунгерек я, - лагъана райондин къили.

- “Цийи дүнья” чи дуст, дүз рехъ къалурзаявди, цийи хабарар гузвойди, жегъилар ватанпересвилин гыссералди тербияламишзаявди - чи халкъдин пайда я. 90 йис идалай вилик сифте яз хайи чалал ақьатай “Цийи дүнья” газетди лезгийрин милли журналисти-

гъал рухвайракай “Цийи дүнья” газетдин къилин редактор Дашибек Шерифалиева сүзгүбетта ва газетдихъ галаз сих алакъа хузвай, ам хызын къумекар гузтай касарив чухсағулдин чарап вахкан.

- Лезги чалалди ақьатиз хъайи сад лагъай газетдин - “Цийи дүнья”нан” 90 йис чи халкъдин тарихда зурба вакъиа, вири лезгийрин рұғьын чөхі сувар я, гъылкъи, и девирда чи обществоди, культуради вилики къаучур камар сиптенин сифте гъа и газетдихъ галаз алакъалу хъана. “Цийи дүнья” им лезги халкъдин милли журналистикадин бине күтур, районэльгийрин умумурда жанлу гел тур, халкъдин гегъенш къатарив вахтунда гъар жуыре малуматар агақъариз хъайи, инсанриз сиясадин, яшайишдин, экономикадин, медениятдин вакъиайрай къиль алкъудиз къумекай зурба алат я. Ада гъахълудаказ райондин умумурдин гүзгүз, гъар үйкъан тарихи лугъузни жеда. Инсанриз рұғь, фикир-къанажағ патал газеттин вефаи чөхиди я. Чи газетди дидед чалал гъуз, бубайрин баркаллу крат, адетар рикелай ракъур тийиз, милли культура, тарих чириз къумекзана, жегъил не сил инсанпересвилин, зегъметдал рикел хъунин, ватанпересвилин рұғьдаллаз тербияламишзана.

90 йис им тамам са девир я. Гиля вири дегиши хъана: улькве, къурлуш, инсанар. Газетни дегиши хъана, адан акунар, ақъудунин жуыре. Дегиши таҳъана амайди са кар я - газет, гъамиша хызы, гилани властдин ва обществодин арада арачи я. Къе чун муниципалитетдин къалахзай, районда къиле физай краиқай, зегъметкеш касарикай ағылайрив вахтунда делилар, хабарар агақъариз, гъар са юғъ-вакъиа тарихда тваз алакъанава. Чна аннамишзана, гаф им зурба ярақ я ва газетди, муаллимиди хызы, халкъ дүз рекеъ аваз вилики тухун лазим я. И реквиз чинин умумур бахшнава “Цийи дүнья”

лейдик активнидаказ иштиракун лазим тир, - къейдна ада.

- Ахцегъяр газа алимар, къегъаль рухвайра ақьатнавай, лигим хъянвай чад, Гъажибек Гъажибеков чи халкъдин пайда я. Ада газет, милли печать арадал гъун патал еке зегъметар чүгүргүдя я, халкъдиз садрани пузмис тежер, кважа тийир рұғьын чидар савкъат бағышина. Ахътиң касар ақьатнавай ватанда къе вафалу рухвайри абурун крат давамарни ийизива. И кыле физай мярекатдини Ахътиң районда милли рұғьын ивириз гъуырмет ийизвайдан ўакындай шағыидвалзана, - лагъана Мегъамед Ибрагимована ва “Лезги газетдин” редакциядин коллективдин патай юбилей, чи халкъдин милли печатдин юғъ мубаракна.

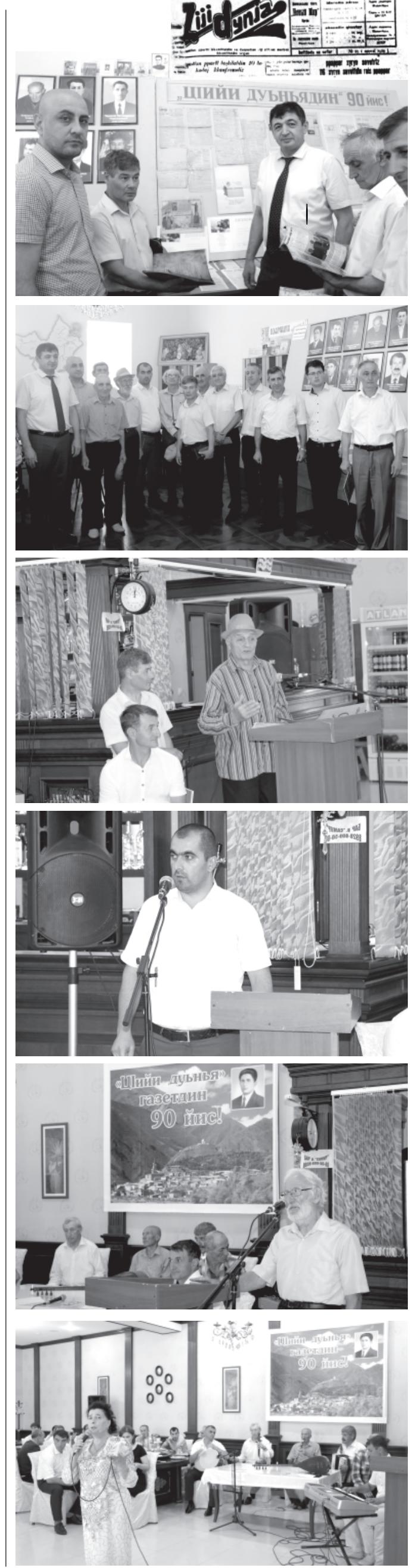
Къунши Докъузпара райондай табрикар газа администрациядин къилин 1-заместитель Абас Абасов атанай.

Шадвилин мярекатрик Госфинармониядин солист, Россиядин ва международный конкурсын лауреат ва финалист Шамил Шерифалиевин иштиракна. Ада тардал тамарай авази къватл хъянвайбүрун милли рұғь мадни хжакна.

Инал газетдихъ галаз датана алакъа хузвай, редакцияда къалахзай ағысакъалар Рагымат Гъажиев, Нариман Гъажиев, Максим Алиев, Лга Энвер, Гъемдүллағы Бабаев, Советский хуярый атанай мугъман Сулейман Пашаев ва ма-сүбурнан рахана. Абуру газетдихъ галаз чеб таниш хъайи вахтар, ана къалахзай девиран, чинин къалахзай юлдашар рикел хана.

Эхирдай Ахцегъяр райондин къиль Осман Абдулкеримова ихътиң зурба мярекат - сувар тешкилүн пай күтур, ина иштиракай вирибуруз сағырай лагъана, къиле Дашибек Шерифалиев аваз, “Цийи дүнья” газетдин коллективдин зегъмет къейдна, райондин яратмишнурал машъүл машарин вилик Цийи месэләйр эцигна.

Лезгийрин милли печатдин юғъ-сувар анжакълай шадвилер авунин ваъ, райондин информациядин къурулушда авай месэләйр веревирд авунин, абуру гъялунин рекъер - хуълер жағъурнин къетлен мярекат хъана.

Етим Эминан - 180 йис

Шаирдин несил ва девир

Абдулашим ГЪАЖИМУРАДОВ,
Муъткерганрин юкъван школадин
муаллим

Гъар са инсандин вичин рикл алай кар-
квалах жеда. Къе чна вичин 180 йис
къейдздавай Етим Эминан къазивални,
чаз литературалай аквазвайвал, гъеле
аял чавалай ада вичин буба Савзиха-
нанъ галаз санал уьмуърдин четин су-
алрай къил акъудуни арадал гъана.

Мергъяматлавал, юмшагъвал, ин-
сандин язух чуугун, адапатдихъ ялун,
ихтиярар гъиле авай гъар са касди абу-
рукай анжак гъахъувилин, мергъямат-
дин рекъе менфят къачун лазим тирди,
са шумуд йисуз къазивал авунвай буба
Савзиханъ хиз, гъеле аял чавалай
Эминазин аян тир.

Къе хътина дуланажагъдин шартлар а
чавуз авачир. Я ялприни, къе хиз,
уьмуърдин багъя декъицъяр гъавайда
акъудзавачир. Абуруни чин зегъмет-
далди са вуч ятланы арадал гъизвай, га-
дайри - бубайрихъ, рушари - дидейрихъ
галаз санал.

Заз инал къу фикирдиз Эминан
уьмуърдай къве сурет гъиз къланзана.
Эмин гъеле медресада амаз, яни ада
гъеле къелзамаз, шаир вичин фикирра
инсанрин алакъайра къекъведай ва абур
адапатдин, мергъяматдин нетижадалди
кутьядай. Ингъе а суреттар.

1. Гатфарихъ элкъевенвайла, Савзи-
хана, Эмин галаз, тум цадай никъиз түр-
рез хъиядай чкадал бубадинин хчин
арада килиг вучтин ихтилат физватла.

- Я ба, къазиди зегъмет чуугун вуч
кар я, ракъур тавуна са лежбер?

- Лежбер лукл туш, адазни вичин кар-
кеспи ава. Масадан зегъмет ва я зегъмет-
дин гъакъи жуван хийрдиз я лезги адете-
ри, я шариатди къабулзавай кар туш.

- Гъахъ я, - рази жезва Эмин, - Хважа
эфендидини чаз гъакъ лагъанай. Бес къа-
зидив а кар фекъирихъ кавхайри
агакъариз жезвачни?

- Ваъ - хиве къазва бубади.

Фикирдик акатзава Эмин...

Савзихан Къуредин хандизни Урус
пачагъдин военный администрациядиз
табий къази тир. Мажибни ада пачагъ-
дин хазинадай гузвой...

2. Пабни аялар къенвай бигерви Аб-
дилиз Рухунай хкай Ифриз къейи гъуль-
лун схади вичин къвалляй ахкъудзавай.
Ифриз къвалерикай пай гузвачир. -
Хъвач жуван бубадин къвализ", - лу-
гъзвай.

Эминат АДИЕВА,
شاир, муаллим

Есир я зун...

Етим Эминаз бахшазава

Есир хъанвай закай къе ви чаларин,
Самурдал хиз, секинсуз тир ван алай.
Къефесдева къе зун ракъин нуарин,
Ишелни хъвер, чимивални меък авай.

Эй, Эмин, зун ви чаларин есир я,
Муътъубатдин гъузелвилин цай галай,
Тибиятдин цуыкверин гвай атия я,
Гъульгул шад яз, пашманвиилин къай
галай.

Есир я зун уьмуърлух ви чаларин,
Гъахъни нағъахъ вуч затл ятла къалазвай.
Теспачавал вуч я къе зи чаларин,
Тукъезбанан киф хиз,
гарал къуѓвазвай?!

Ви чаларин, Эмин, къе зун есир я...
Лезги чалан мани хъана, чкъланвай.

Хуруйн кавхадини фекъиди, ве-
си-сала, чар-цлар
сагыбдин патай авач лугъуз, Абидин
стха гъахълу яз гъисабзавай. Гъа и агъва-
латдикай къази Савзиханаз шикаят ийиз
атанай Ифриз. И гъалдикай шехъиз-ше-
хиз ахъязавай тегъер акурла, "Бес ад-
тар! Чи бубайрин адетар! - саки гъарай
акъатна Эминай. Абур низ я? Ни къиле
тухун лазим я? Клееве авайдаз къумек гун,
хатур-гъурмет инсанрин арада тун, гъа-
къиқат клан хун - бес ибур тушни халкъ-
дин къилевайбурун къулгугъирин везифа-
яр!.. Ба, чан ба, зунни къвен ман а суд-
диз, вай лугъумир".

- Ваз и дуньядал яшамиш жез че-
тин жеда, хва. Чарадахъ рикл кудайдан
хурал хер жеда лугъуда, ви хурални хер
алаз акъазва заз.

- Айб авач, ба, заз чи ханарини,
фекъириини, кавхайрини азгъун инсан-
рин риклериз, абурун хиялпиз килигиз ва
абур ажуз инсанриз аки килигунин дели-
лар чириз кланзана. Гъа им уьмуърдин
макъсадни я.

- Тухуда хва, тухуда. Жегъиль чавуз
зунни вун хътиндигъирди тир... Гила, - са тъмил
энгел хъана, - зун дуньядал таптагъарна-
ва, - хълагъна Савзихана.

Эхъ, дугъриданни, инсанар, нуфуз-
лу ксар, къуй абур тъя са чеб алай гъве-
чи чи кайрал машъурбур хъуй, гъар сад
са философ я вичин дуньядал.

Фикир це Савзихан гафариз: "Ваз
и дуньядал яшамиш жез четин жеда",
"Чарадахъ рикл кудайдан рикл хер
жеда", "Зун дуньядал таптагъарна..."

Фикир це Эминан гафаризни: "Айб
авач, ба, заз азгъун инсанрин риклериз
килигиз, абурун хийрдиз хъунин делилар
чириз кланзана..."

Ни лугъуда ибур философрин фики-
рар туш? Ни лугъуда Эмин философ тушир?

* * *

Етим Эмин, халкъдихъ жуван

Шехъна дайм - акъазва вун.

Хайи хурий, къейи сурай

Несилривни рахазва вун:

"Садбуру садбурул

Из чуру хиял,

Терг ийиз гъалал,

Гъарам незава...

("Пагъ, чи уьмуър" шиирдай).

* * *

Чна, шаир, ви шиирар

Къени хушдиз къелзана.

Аннамишиз дуъз дуньядал

Гележегдад гъелзана.

Вун дуньядал лап сад лагъай шаир я,
Шииратдиз, рагъ хъиз,
чим гваз атанвай.

Есир я зун, ви чаларин тъя акур,
Чуукузва за ви гъар са цар накъварал.
Гъуцарин сир вуч тир жал,
вун халкъ авур?

Дуньядал къамзана, къуз хутахна цаварал?
Эхиз жезвачи риклериз, я эллар!
Гъарайдиз гъай гудай дустар гъинавай?

Акъалтайла турфан чилел,
физ селлер,
Фугъарарадиз гъай гур Гъуцар гъинавай?

Есир я зун ви чаларин датлана,
Бахгту я зун, ви гъар са цар тикрариз.
Вун себеб яз, зазни ильям атана,
Чалан къхъена, рабъ тагана ахвариз...

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Чехи шаир

Зун аял я, сефилвилиз таб гайи,
Ви шиирри руъз кутазва зи чандик.
Лезги чалан тарс риклеваз гъамиша,
Акатна зун лап дерин тир хиялпик.

Вахтар физва, къве асиридив агакъиз,
Ви бендери, туруни хъиз, атъума.
Гъа ваз акур адатлусу вахтарни
Мад элкъвена чи дуньядал хквезва.

Агъавализ гъахълувили датлана,
Фяле, лежбер луклар хъана въар сана.
Къуватлуда ажуз ксар гатаана,
Гъелекзана гъахъ че лагъай вахтара.

Ви гъар са цлар жавагъир я хъенвай,
Дустарикай, залумрикай, ашкъидкай,
За хуралай гъар са чавуз къелзана,
Вун риклеваз, Эмин буба, нахуш хъай.

Ви девирда элдин панагъ хъана вун,
Азиятри, бед азарди кана вун.
Шииратдин перем ала з хана вун,
Лезги чалан бине кутур шаир я.

Мавгуматдин адатлусу вахтара
Гъахъсувили агъавалдай гъар сана.
Итимилил бармак хъана къилел ви,
Шииратди ханар, беглер кана ви.

Кесиб халкъдин буба хъана, къази яз,
Къелемни чар лап масан тир вахтара,
Язух етим, лап риклеваз датлана,
Вуна абуруз себебдин чар къхъена.

Етимилил тъварни на вал эзигна,
Дамах гвачир лап намуслу игит яз.
Виш йисара вун риклер амуъкъда,
Эмин буба, адатлуту инсан яз.

Цнал

Эйзудин САЙДУМОВ,
шаир, муаллим

Тукъезбанан дердер

Ирид йисуз цун фурал фу тъуна за,
Ахварай заз аквадай вун булахдал.
Садазни төхөр дуньядалда фана за,
Акъвазнаваз зун вилив хуъз дамаходал.

Вилерикай хъанай, Эмин, булахар,
Шад билбидин пер ханай чи багъдавай.
Гъал акурла, сефил хъанай ялахар,
Маралдин вилел нагъв алай дагъдавай.

Цукъуд йисуз гъижрандин ца кана зун,
Йиф атай къван чар булахар тир вилер.
Вахъ вил галаз, къани Эмин, звана зун,
Накъварикай хъайди я гур селлер.

Вуна меҳъер тавунвайди чир хъана,
Мал хъиз гана, чи адетар фий гъульбуз.
Муътъубатдин вафалу вун пир хъана,
Рикл акахънач, фенатлан таклан гъульбуз.

Дуѓуър тушир, зал вегъейди кафан тир,
Къурди я за гъамиша вине намус.
Къисмет хъанач, накъварикай хъанвай вир,
Квач зак тахсир, Эмин гада, гъич са күс.

Лишан кутун тавун, Эмин, къу тахсир,
Ви бубадиз Къеанрин рехъ чидачир.
Кайбурай ацаңа гъар са асир,
Чидайтла, зун гъейри касдиз гудачир...

Сайд-Агъмед АБДУРАШИДОВ,
муаллим

Шаиррин буба

Дайм кхъиз гуъргеч чалар шиирриз,
Яратмишна гъакъван верциз, шириндиз.
Са югъ такур уьмуър фена серинди,
И дуньядалда са дад гана чи Эминаз.

Хана-къена, гъамлуз кхъиз хъана вун,
Саъ таҳжедай азаррини кана вун.
"Вучиз икъван бахтсуздаказ хана вун?"
Лугъузва къе вири элди Эминаз.

Гъикъван хъана дуньядал винел инсанар,
Арифдараар, кхъиз шиши - дастанар.
Белки, ятла абур вири мугъманар,
Чун я дайм мукъва ксар Эминаз.

"Гайиф, Эмин", - лугъузва къе эллери,
Ви гъар са цлар къелай чавуз вилери.
Хуллар тукъемдиз кхъенай ви гъилери
Лугъуз, халкъди алхишаза Эминаз.

Къе ватанда ваз гъикъван гъульмет ава!
Кутъянь төхөр захъ багъя девлэт ава.
Дуньядални вун вахтсуз фей дерт ала,
Цавар-чилер шезва къени, Эмин, вахъ.

Виш йисарлай садра къведай чилерал,
Гъахътин ксар хвена къланда гъилерал.
Хажалатдин пар хъайи кас къуънерал,
Вун тариҳда чи шаиррин буба я.

Хъульбуз

Хазран КЬАСУМОВ

Лагъайдини Эмин я

Гатун югъни кесиб касдиз серин я,
Ви шииррин мана-метлеб дерин я.
"Вил атудач дуньядихъай, ширин я",
Лагъайдини чи рикл алай Эмин я.

Гъамишанда къула залан пар хъана,
Жегъиль уьмуър, са югъ тақваз, дар хъана.
"Гила хурий экъечдани, къвал гана?",
Лагъайдини чалан устад Эмин я.

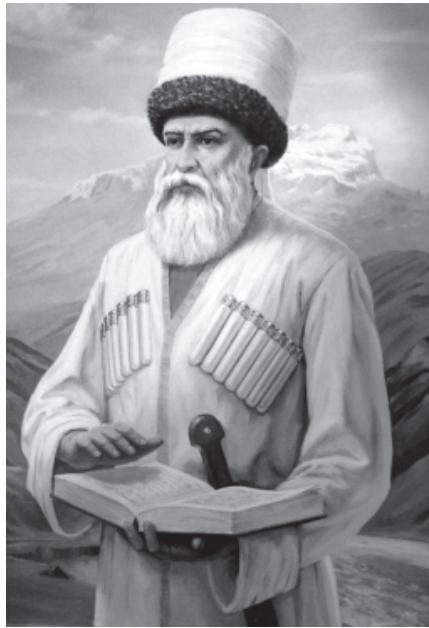
Азардикди беден зайиф хъайди,
И

Бедирхан ЭСКЕНДЕРОВ

Урсатди Кавказдин халкъарихъ галаз хульзвай алакъайрихъ дерин тарих ава. Дагъустандин феодалприн кыллдин мулкар Урсатдик гъеле XVIII асирида эчекчина. XIX асиридан эвел кыллера лагъайтла, Урсатди шаркъ патан Кавказда вичин сергъяттар генани гегъеншарна.

1806-йисуз генерал Глазенап шегъерэглийрин күмекдади Дербентдиз гъахна. Гъа ийисуз садсадан гульгуналзас Бакудин ва Къубадин ханлухарни къачуна. Са тимил фад, 1803-йисуз, Урсатди Джаро-Белокандин, Закатлдин ва Шекидин ханлухрин сагъивална. И девирдилай Урсатдин күшунар Дагъустанды юмишалгут амукуна. Къубадин Шихали ханди Къазикумухдин Сурхай хан Кунбутаяхъ галаз санал Къайтагъдин, Вини Табасарандин, Акъушадин, Күредин ва Са-мурдин союзин күмекдади чин аслу туширвал патал дявеratлунна. Амма 1811-ийисуз абурун гъужумрал эхир эцигна. 1812-йисуз Дагъустан Урсатдик тамамвилелди акатна. 1813-йисуз Гулистанда кыле фейи раҳунрин нетижада Персияди Дагъустан Урсатдинди тирди хиве куна.

Тарихдин илимда Урсатдик экечун Дагъустан патал еке хушбаҳтвал хвана лугъудай фикир ава. Къейдздавайвал, и карди Дагъларин ульквездиз цивилизацияндин дүньядик акахъдай мумкинал

Вини Ярагъдилай тир устаз

гана. Илимдин ва техникадин цийивилери дагъийрин умъурдани еке чка куна...

Мадни башкъя, монголринни татаррин, сефевидрин вахтара хыз, халкъар терг авунин къурхулувилерик акатзамачир. Бязи регионра лагъайтла, чадин агъалийрин къадар къвердавай артухи ни жеzвай.

Амма малум тирвал, мұттығъарзайбуру чин гъилик акатайбур садрани чиз барабарбур яз гъисабда, тамамдиз мұттығъар тавунмаз, илимдинни техникадин агалкъунрик абурун пай кутадач. Аңжак михъиз мұттығъарайдай къулухъ ахпа абуруз илимдин ракълар ачуҳда. Ихтигин гъалар, виризис хыз, Урсатдини хас тир.

Гъа са вахтунда Урсат маса алем, дагъийрин жемиятринни урсирин улькведин къурулушар, къайда бязи душушыра сад-садаз къаршибур тир лугъуз жеда. Урсатди йигин камаралди Кавказда чин къайдайрин тум чукурзайвай. Лагъана къанды хыз, и карди са акъван хъсан нетижайрал гъизвачир.

“Девлетлуярни асууллубур” цийи гъукумди, виликрай хыз, телефонава. Къарши яз, империяннин сердерри абурун тереф хульзвай, абурун таза несилдин векилар лагъайтла, гъатта пачагъ худай къаравулар яз желбазай, на лугъуди, абурулай гъейри, пачагъ худай мад кас амач...

Жемиятдин жуерьеба-жууре синифар аваи феодалприн улькве тир Урсатдик Дагъустанда ва Чечняда асирира арадал атанай халкъдин демократиян къайдаяр, идара авунин муракаб къурулуш къабулиз жезвачир. Профессор Юшкова лагъайвал, “хъянавай феодалри” агъавалзай ханлухар асул гъисабдай Урсатдин жемиятдин къурулушдик акатзавачир. Ханлухрин къилевайбур Урсатди тайинаруни анра ақылтай чентин гъалар арадал гъизвай. Абуру, месела, Абдулла Омарован “Муталиман рикел хунра” гегъеншидз ачуҳарнава.

Къейд ийин хыз, халкъди хжягъайбур, лазим хъайтла, халкъдив тахтунаи вегъезни жеzвай, амма Урсатдин жидайралди иллінавайбуру и кыл а кыл аваичир күмек, даях аваивилия халкъар зулумдик кутазвай, нақа азад тир дагъвийриз инад къазвай, чиз акси ақваззазайбуруз рекъидай зулумарзайвай. Генерал Клюки фон Клюгенайди са чарче кхиззвайвал, “Датлана урсир күмекзай шамхал Тарковскийдиз халкъдин акугъидай күсниси кичезвач, ада вичин инсанриз зулумар авун давамарзава, са күнини килиг тавуна, вичин рехъ тухузва”.

Ихтигин ақылтай чуру гъалар империядин военний машинди тереф хъунин нетижада хъун мумкин тир. А иисарин са чиновницин рикел хунарай малум тирвал, “Күредин областы да хан хъун патал 4 батальон күшунар тимил тир...”.

Цийи цивилизацияди здебин дисар михъиз чурнавай. Регъульвал, ақыл-камал виляй вегъенвай. Чехи къуллугъарал алай офицерри дагъви дишегълияр чиз ашнаярвиле къачувай, гагъ-гагъ абуруз чин папарни лугъувай. Месела, генерал Ермоловаҳъ абуру пуд авай. Халкъ авай гъал, санлай къачурла, усалди, кесиби тир.

Виридалайни еке бедбаҳтвал ам тир хыи, халкъ камаллудаказ идара авун кважувай. Дузы рекъин тереф хвена къланзувайбуруни лап пис краиз рехъ гузувай. Мисал яз, Дагъустанда тъвар-ван авай са алимди ичкидикай вичиз дуст къунвай. Дузыгъун чешне чип къалурна къланзувай бязи алимри мусурман-виллин къанунрал амалзувачир. Ибур адеддин инсанар ваъ, Дагъларин улькведа машъубур тир. Абурун патав вири Дагъустандай жегъилар чирвилер къачуз къевзвай. Ихтигин шартлара халкъдиз гъакъикъат къатлз четин хъанвай.

Яваш-явша цийи гъукумди Ислам диндиз талуқкади адетарни сергъятламишиз гатлунна. Гила гъаждал фин патал цийи гъукумдивай чарасуз ихтияр къачуна къланзувай.

Урсатди Кавказда ихтигин краиз рехъ гуны гъулгъула арадал гъана. 1817-йисалай гатлунна, вири Дагъустан тирвал халкъ къарагъна. Амма 1824-йисуз халкъдин “цай

аквазвай вири чешмейр хкадарна. Акъ тир хыи, Дагъустан михъиз мұттығъ хъанвай: Урсатдиндиз акси экъечидай къуват Дагъларин улькведа ава-чир. Вири Европа гъилик авур Наполеон Урсатди дарбадагъ авурдини дагъвийриз хъсандин чизвай. 1826-йисуз урсиринни персерин арада нубатдин дяве гатлунайла на Абас-Мирзе Закавказье-диз гъахъайла, Урсатди персерин фронту патал са акъван еке къуватар желбач. Петербургдай рекъе тур генерал Паскевича, Урсатдин Кавказда авай къушунриз регъбервал гуналди, 40 ағзур аскердикай ибарат персерин армия регъядиз кукварна. Идалай гъейри, Нахичевань ва шаркъ патан Эрменистан Урсатдик күхтана.

И вахтунда Дагъустанди, Абас-Мирзедин патай гъар жуерьедин теклифар авайтлана, яракъ гъиле күнин жуэртнан. Дуныядин зурба империйри-ни Урсат магълуб авуникай фикривавачир. Урсат чехи государстводиз элкъенвай. Адан мулкар Германиядилай Америкадив къван экъя хъанвай.

Дагъустандин ва Чечнядин физ четин дагъларга авай районни тухузвай женгериз гъатта оборонадин метлебдинбүрни лугъуз жеда-чир, абуру къа-чагъвилин гъужумар тир. Гъар гъихъин хъайтлани акисал авун ивиар экъынчуланди ақылтларзайвай.

Ихтигин шартлара майдандиз халкъдиз яракълу женгиниз эвер гузувай инсан пайда хъана. Ам Нузын ал-Иарағын ал-Күрьевидин хва Ших-Камалан Исмаил тъвар алай хцин хва Мугъаммад тир. (И делилар шейхдин хва Исмаила къиенвай Мугъаммад ал-Иарағын ал-Күрьевидин биографиядай къачунва). Ам Күре областдин Вини Ярагъдал дидедиз хъана. Хижрадалди ам хайди тахминан 1186-йис яз гъисабзава (1772-йисан 4-апрелдилай 1773-йисан 24-марта). Адан дахва чехи буба хуруну имамар тир. Чин хивевай везифа яр тамамарунаил гъейри, абуру хурунвайриз Исламдин илмрани чирвилер гузувай. (А чавуз Мугъаммадан даҳдих вичин медреса авайни, тахъайтла, ам сифтеғъан классрин мектеб тирни малум туш).

Гележегдин устаз аял чавалай Аллагъидиз ибадат авунин ва чирвилер артухарунин шартлара чехи жеzвай. Сифтеғъан чирвилер бубадив къачурдалай къулухъ ада Дагъустандин машгъур алимрин гъилик келун давамарна. Ярагъ Мегъаммадай кхъей вирибуру адах чирвилерал гъалтайла, я Дагъустанда, я Кавказда барабар кас авачирди, ам хъсанбурукай хъсанди тирди къейднава.

(Къатл ама)

Инсан ва адан кар

Гаф текъведайвал Ківалахна

Афисат АЙДЕМИРОВА

Гъеле аялзамаз етим хъайи, гзаф четинвилериз таб гайи, 41-ийисан вахтунда гъар жуъре къуллугъарал зегъмет чуругур касдикай, ада кечирмишнавай умъурдин рекъикай рахун тавун еке гъалат жеда. Къенин зи ихтилат 1937-йисуз лежбердин хизанда дидедиз хъайи АБДУЛЛАТИФОВ Султанмагъамед Абдуллатифовичақай я. Адан аял вахтар залум дявидин иисарал азалтна. Чехибуру дадмишай укъуль-цурудан дадни акуна азад. Султанмагъамедан буба Абдуллатиф Мегъаммадхурун районда авай диплом гыйай сад лагъай агроном тир. Ада “Социализмдин рехъ” тъвар алай колхозда ківалахзавай. 1941-йисуз ам гъульбуллубурун жергеда аваз дявидин фенай. Гъайиф хыи, адан авай са хва вичин бубадин тавазвилерикай бегъем лезет худиз агақнан. 1944-йисан эхирра ам телефон хъайидан гъакъиндай хабар агақнана. Буба къилелай алатнавай хтул чехи буба Велимагъамеда вичин лувак чехи авунай.

1944-1950-йисара, гъар юкъуз са килограмм техилрин къилер ківатл тавутрла, аялар мектебдиз ахъайдарчир. Паласадай техилар ківатлана, ратларал хайвилин гъакъиндай спротивка гудай. Гъа справқадин бинедаллас абуру мектебдиз ахъайдай. Велимагъамед буба гъа иисара Кыблепатан Дагъустандин мұфтий тир. Дявидин четин иисара ада, хуверериз физ, ағылайривай фронто-викриз күмек яз шейэр ківатлнай. Белиждин станциядилай фронтиз күве вагон шейэр ракъурнай. 1945-йисуз Велимагъамед бубадиз сифте чинал чухсағыл малимара, “За ратный труд” къиенвай, И.В.Сталинан къул алай, урус чалаз таржума авунай Къуръан багъишнай. Велимагъамед бубадин и багъа ядигар адан эмедин рушан умъурдин юлдаш Гъалиб Садыкъидин ківале ава.

Залум дяве күтаягъ хъана. Четинвилеризни килиг тавуна, Султанмагъамеда келун давамарна. Школа ақылтларзавай иисуз Велимагъамед буба рагыметдиз фена. Гила хизандин вири дердияр Сефиржат дидедин хивез аватнавай.

1955-йисуз Мегъаммадхурун юкъуван школа, гъульбунлай Махачкъалада эзигзунрин техникум ақылтларай Султанмагъамед хайи хувере эзигзавай рабойльницидиз прораб яз рекъе тұна. Чирвилерхъ ялзайвай жегъиль секиндиз ақъвазнан. 1963-йисуз ада Ростовдин политехникум агалкъунралды ақылтларна. Дагъустандин алакъадан управлениеидин руководстводин къарадалды Султанмагъамед Табасаран райондин алакъадан конторадин начальниквиле тайинарна. И района ківалахзавай иисара заочнинадақ Мұсқадин электротехнический институт ақылтларна, “инженер-экономист” пешекарвални къачуна. Вад иисуз Сулейман-Стальский райондин алакъадан отделдана зегъмет чуругуна. Мамонтовка ва Ленинград шегъерра пешекарвилериндерека хажзлавай курсар ақылтларна.

Винидихъ тъварар къур райондин алакъайрин отдерла ківалахзавай вахтунда цийи драматар эзигна. 1973-йисалай С.Абдуллатифов атасы Сайрат Саидат халани галаз ада вад велед умъурдин шөгребада ақылдана. Абуру чехи дидедизни бубадиз 8 хтул, 4 птул багъишнава.

Тапшурмишай гъи къуллугъ хъайтлана намуслувилелди, жа-ваидарвилелди тамамарай квехъ чандын мяъкем сағъвал, умъурда, хизанда хушбахтлувал хурай, гъульметгүл Султанмагъамед Абдуллатифович.

Цийи ктабар Мульвери агудзава...

Ш.ШИХМУРАДОВ

Фикир желбдай, хъсан ктабар келзашвайбуруз, гъелбетда, савъват я. Алай ийсуз "Дагнгоиздат" акъуднавай шаир, журналист, таржумачи, публицист Мердали ЖАЛИЛОВ "Рульдин мульвер" ктабни гъя ихтибурукай я лугъуз жеда.

Цийи ктабда М.Жалилова яргъал ийсара дульядин въякни Дагъустандин халкъарин литературайрин са жерге векилрин лезги чалал таржума авунвай эсерар гъятнава. Ам гъикл хъсан арадал атайди я лагъай суалдиз авторди ктабдин сифте гафуна жаваб ганва: "Яргъал ийсара хайи халкъдин рульдин къул тир "Лезги газетдин" редакцияда

литературадин отделдин къуллугъучи, редактор хънуни заз неинки Дагъустандин, гъакл дульядин хейлин халкъаринни литературайрин векилрин эсерар, гъелбетда, чехи урус чалан къумекадди, хайи лезги чалал таржума ийид мумкинвал гана. Имни литературайрин векилрин юбилейрихъ, шадвилин маса мярекатрихъ (съездрихъ, совещанийрихъ, литературадин суваррихъ, мугъманвирихъ) галаз алакъалу кар хъана..."

Литературайрин эсеррай жуьребажуъре халкъарин яшайиш, ацукун-къарагъун, адетар, инсанрин крат... аквазва. Абур келуни, чир хънуни дульядин халкъар чеб-чпиз мукъва ийизва, яни икл рульдин мульвериз майданар ачух жеда. Таржумачирихъ халкъар чеб-чпиз чирдай, хъсан тежира раиждай, гегъеншардай, дуствилин мульвер тукъуздай къуват, мумкинвал ава.

Ктаб уруссин шаир-таржумачи Владимир Бояринов "Кавказдин таж" мақъаладилай башламишнава. Ам келайла, таржумайрин къалахдин важилувал, гереквал керчекдаказ ачух жезва. Адалай гульбъуниз ихтиин къилер къевеза: "Дульядин эдебиятдай" (А.Пушкин, М.Лермонтов, Т.Шевченко, М.Салтыков-Щедрин, А.Чехов, Г.Гейнедин, В.Высоцкийдин са къадар шейэр таржума авунва); "Дагъустандин мугъманрин чалар" (Н.Тихонов, М.Галидин, М.Кариман, У.Ражабан, М.Миршакар, Д.Бутовецкийдин); "Урасатдин шаирри аялар патал" (В.Маяковский, С.Маршак, К.Чуковский, С.Михалков); "Дагъустандин чаларай", "Урус чалал лезгийрин теснифар".

375 чинчай ибарат ктабдин тираж - 350 экземпляр, редактор А.Къардашов я. Цийи ктаб эдебиятдай рикл алай келзашвайбурун гегъенш къатариз герек къведа.

Ихтилат неинки жуьреба-жуъре халкъарин рульдин ирс чирунакай, сад-сада ачух ва мукъва авунакай физва, гъаклни чун, лезги келзашвайбурун, патал и ктабда хайи чалакъа девлеттувлувал, вер-цивал, шикиллувал, гъакъван чехи

мумкинвалер авайди раижзава. Гъикл хъи, гъакъван чеб-чпиз ушшар тушир шаирар, гъикаятчия и ктабда михъи лезги чалал рахурнава.

Месела, А.С.ПУШКИН царап:

Рикллама бахтул легъзе,
Вун атана къаншардиз.
Шикил хътии вуч къеван гъузел,
Зульгъре гъетрез ушшарди...
("Я помню чудное мгновение..."

М.Ю.ЛЕРМОНТОВАН "Par" шиирдай:

Ксанвай циф, акудуз ииф,
Къизил-къаш хъиз, раган хурал.
Къарагъна ам, юзъ хъайивалд,
Аршида цаевал ахгудна киф...

Т.Г.ШЕВЧЕНКОДИН "Веси" шиирдай:

Къейила зун кучук къуне
Тепедал къакъан.
Вилик хъурай Украина
Чуллер заз масан.
Анлай акван генг талаяр,
Днепрдин синер,
Рахурзаэйт түнт ажугъдив
Развай селлер...

Инал тъварар къунвай эсерар гъеле мектебра амаз чи аялри урус чалал келзашвайбури я. Лезги чалани таржумачиди авторрин хатл, къинин тегъерар, образар, фикирин деринвал хъенва. Им таржумаяр устадвилин дережадив агакънава лагъай чал я.

Чун вири эсеррикай рахазвач. Чи фикирдади, ктабда гъятнавай А.С.Пушкин "Кавказдин есир" повесть, Г.Гейнедин "Миллетбаз ламар" (сатира), Урасатдин шаирри аялар патал къенвай "Вуч хъсан я ва вуч - пис?" (Вл.Маяковский), "Кыифрен ахмакъ шарагдикай" (С.Маршак), "Бармалей" (К.Чуковский), "Дустарин мани" (С.Михалков), Дагъустандин мугъманрикай大卫 Бутовецкийди чи лезги къегъал хва, Ватандин Чехи дяведа къетлен игитвал къалайри Мустафа Агаевич Набиеваз бахшна къенвай "Агъя Макъай тир игит" поэма ва икл мадни эсерар, иллаки чи Дагъустандин авторрин - Р.Гамзатован, С.Рабаданов, Аткъай Аджаматован, Юсуп Хаппалаеван, Мутлалиб Митарован, Гъажимет Сафаралиеван - эсерар чин бинейриз лап мукъва я.

Күрледи, вичин таржумайралди М.Жалилова лезги ва Дагъустандин литературадик къетлен пай кутунва. Таржумайрив ам гъикл къандатлани хъурай лагъана ваъ, гъам вичи къачунвай авторрин, гъам урус ва лезги чаларин вилик, гъам шириатдинни гъикаятдин (А.П.Чехован, М.Салтыков-Щедринан, Мегъамед-Расулан, Мегъамед Бутаеван, Аъалар Жафарован, Гъажимет Сафаралиеван) художественный къетленвилерин вилик еке жавабдарвал гъисс авуналди эгечинава.

Бязи эсерар таржумаяр ваъ, автордин вичин хуси эсерар хъиз келиз жезва. Гъар са кас художественный эсердин чалан ва идеярин (фагъум-фикирдин) гъавурда акъадайвал, чалан таъктирий мэнфят къачунва.

Эхъ, лезги чал дульядин чаларин майданда са къуси зайиф туширди, девлетлу тирди субутнава.

Чна гъам таржумачиди, гъам ктаб акъудай издательстводин коллективдиз, редактор Арбен Къардашаз саърай лугъузва.

Гъайиф къведай са кар ава: ктабдин тираж гъвчиди я. Гъа тимилбурни чи мектебривни библиотекайрив, я келдайбурув агакъзувач.

Амма виринра герек жезвай ктаб тирди винидихъни къейднава.

"Рульдин мульвер" ктаб таржумачидин 75 ийс тамам хъунихъ галаз алакъалу яз акуднавайди я. Къуй адахъ мадни цийи дережаяр, цийи агалкъунар хъурай.

Ирс

Рекъерин къейдер

Лезги чилер - гъузгу чилер!.. Ихтиин гекъигун чехи шаир-философ Ибрагъим Гъусейнова лагъана, чи мещерал алама. Дугъриданни, чи чилерин гъи пипел вил вегъейтлани, табиатди чаз килигуналди тух тежедай девлетту рангарни къашар, нурарни тавар, сесерни гъаваяр, бэзекарни сахаар, мигъиярни тенеяр, дагъларни вацлар, генг ялахарни тамар, эхирни, гъамиша вили маҳнур хъиз аквадай гъуль ганва!

Дагъдай гъульхъуди килигайла, вацлари анай дагълархъуди гъерекатзавайди хъиз жеда. Гъульелай килиг - эбеди жиеверик квай дагъларин кылери вацлар гъанай аваҳзавайди субутда... Лекъери гъа къакъанрай чаз саламар ракъурзавай хъиз жеда...

Хивдиз сиягъат

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ачух рекъер

И сеферда зи рехъ Хив дередихъ фена. Фадлай ахътин мумкинвал хъянвачир. Гила а кардиз къуват хъукъави жумарт хва, вич ақылтай къетлен метлебдин, курурз къенвай, амма манадиз дерин келимайрин - афоризмайрин автор Демирбек Загъирович ЭМИРБЕГОВА гана.

Къасумхъурел Къиблепатан Дагъустандин районрин келдайбурухъ ва чи мухбиррихъ галаз Республикан газетринни радиодин, телевиденидин ва печатдинни информациондин министерстводин векилрин гъуруш - совещание къиле фена. Ана занни иштиракна. Чкадилай чаз къизвай авторри чи гъар са гъуруш рульдин сувар хъиз къабулзавайди я. Гилани гъакл хъана. Зи вилерин сагъламвиллин гъални, яшарни гъисаба къуна, "Къуредин хабарар" газетдин редакцияди захъ галаз шаир ва публицист, ЛПС-дин райондин отделенидин руководитель Абидин Камиловни рекье тұна. Ида чи сиягъатдин метлеб мадни артхарна, заз къекъвезни регъят хъана.

Хив дере заз фадлай акур чка я. Ам ахкунихъ гъар садан вил жеда. Ясти дагълар, лаца къванцин царап, геъенш къени мигъиярни векъин тахтаяр, пипинни цикин, мегъунни гъулцин, кициккенин иниирин, клерцрин тарапайкай ибарат тамун сих къланлар, квайи булахар, Чирағъ вацлун чарчаар... Абурун шикилар гъакл гафаралди гуз хъун мумкин туш. Къезил шағъварди ви зегъемлу хур ацурайла, вич-вичелай манидал чан къведа:

И таехана, и къулайвал
Мубарак квез, инсанар!
Кве гекъигда и галайеал, -
Кумай чандик нукъсанар!
Машин я гар, жувин-лайгар,
Квахна риклн биришар.
Салам, лекъөвр! Салам, разар!
Гур хъурай чи гуруушар!..

Сардархурун къилихъ шегъре къве патал пай хъанва: Чилихърихъ ва Цинитрихъ. Къедни Хив районда сифте гъалтазавай лезги хъуриер я. Цинитрихъ булахдин яд дадмишна, чна Архитихъ, анайни Хив галайвал гъерекатна. Дегишвилер самбар хъанва... Сифте нубатда и кар къияй-къилиз къир цанвай шегъреди ва и хуерьерив агакънавай газдин турбайри субутзава. Зи рикл, къванцин цивиндин мяденар кардик кухтун герек я лугъуз, архитийри хъутиль тахтунда авур азаяр хъзвезва. Дугъриданни, ина гъеле Ватандин Чехи дяведин исарани чиликай къванцин цивин хъудазавай. А вахтунда шахтар хъайи чакяр гила тамарини кул-куси хъунва.

Дегишвилер маса журединбурни ава: рекъин къве патанни гатуз къизилдин ранг алай къульхъ никерал лепе къульваз аквадайди тир. Гила абур векъериз элкъвенва. Са шумуд чкадал неклединни якъун махсус комплексар - фермаяр алайди тир. Гила а чакаяр машинрин гъятириз, я тахтыйта тұльнар-хъунар ийидай идәрайриз элкъвенва. Мединивал яни им, мұсқунвал яни, заз чидач. Маларин геллекъар шегъре рехъ тирвалди гъалтаза, нехир хъудай ксар амач...

Зи патав гвай Абидина гаф кутуна: - Вири хуерьер жегъилар гилани са къатда патак-къерхдиз физва, чкадал аламайбур аялар галай яшшу инсанар я. Нехир ни хъуда? Чилел цан цана, аник тумни кутада?.. Къвалер цийи жезва. Къульнебур чукъурис, цийиз эхизиз, хейлин хизанар хъвз-хъфизва. И карди чи хуерьер квах тийидайди, къульнебурални чан хидайди субутзава.

Ихтиин краик къил кутунвай архитивиарни, тркаливиярни, цлахъвиярни, цналивиярни газа я. Иллаки цналивиири хуър патал хъсан зегъмет чуғазва. Хейлинбуруз "Рычал-Су" заводда къвалах жағанва...

Суғъбетрик кваз чун Хивдин юкъвал агадакъна. Күгъне минаретдал цийи къуба хажжанва. Ада атай гъар са мугъмандиз вичиз цийи умъмур хганвайдан хабар гузва. Саки гъа и тегъерда райондин күлтүрадин къвалин вилер квай ял ядай багъди, В.И.Лениназ, И.В.Сталиназ хажжанай памятники, Ватандин Чехи дяведа телефон хъайи къегъалриз хажжанай обелискди, аяприн баҳчади, маса дараматри, стадионди чепел фикир желбазава. Им райондин зегъметчирип чин чил, ватан, руть, тарих багъя яз, гележегдихъни инаниши яз, яшамиш жезва лагъай чал я...

Хивдай чи рехъ Рапак вацлун дередай Къванцигар, Чүшвекар, Гъуштилар галай патахъ, анайни Хъукъварин хуърун къилихъ галай къванцин рувариҳиди (Күлгег рагар) фена. Са вахтара ина залан тракторри къвалах-завай. Хивдай Хъукъваз, Яргилз, Яракиз рехъ ақудзавай. Гила къияй-къильди къир цана, геъеншарна, дузымшнава. Машинди лув гузай хъиз я. И къулайвал чун тухузвай машиндин иеси Демирбека Хивдай Республикадин Халкъдин Собраница ва Гъукуматда векилвалзай ксарин агалкъун яз гъисабазава.

Лап тарифлу келимайр Дагъустандын РД-дин МЧС-дин Къилин Управленидин начальник, генерал Нариман Магъмудович Къазимегъамедован тіварунихъ лугъузва. Адан алахъунар себеб яз Цинитрилай винидихъ, Векъерлін кланкір квай талада МЧС-дин маҳсус часть арадал атанва, цудралди жегъилриз чкадал къвалах, къуллугъ хъанва, хуърда рехъ къулайвилерни твазава...

Ингъе Хъукъварин къилихъ, дагъдин гирведал хажжанай алакъадинни телекоммуникацийини вышкадин майдан. Инлай Лезги чилерин къуд пад капун юкъвал алайди хъиз аквада. Гатун юкъ ятлани, инаг цукъверикай хранвай халича хъиз хъуързева. Агъадихъ тамун къланлар, векъин тахтаяр, бағъларни салар, дереяр экъя хъанва. Лап яргъай Каспий гъульбун вили зулни чир жезва. Вирибурун къилелай, Хъукъварин къиблединни рагъэкъечдай патай эбеди живиерин муркаплар къунвай Шағъдагъдиннан Базар-Дүзүздин, Шалбуздин тақабурлу къилер аквазава. Гимишдин хътииң царларды вири дульня ишигълаван ийизвай хъиз я. Ихтиин рекъера иисан бажағат галатда. Рульгамиш жеда...

(КъатI ама)

Майрудин Бабаханован - 60 йис

Азиз МИРЗЕБЕГОВ,
филологиян илимрин кандидат

(Эвел - 28-29-нумраира. Эхир)

2017-йисуз М.Бабаханован күд лагъай ктаб - "Лекърен мани" - чапдай акътатна. Адакай журналист М. Жалилова "Лезги газетда" икк хъненай: "Мукъвара шайрдин "Лекърен мани" твэр алай мад са ктаб чапдай акътатна. Гъиле-гъилди чав са шумуд касдин зенгер, чарап агақына. Ктабдин виридалайни къетен тафаватувал ана шайрди чехи устадвиливи теснифнавай, 2137 къуша царцикай ибарат роман "Келентар" гъятун язъи-сабзава. За ам "Самур" журналдай келна. Им, дугъриданни, чи лезги литературада, Алибег Фатаховалай алатаила, шиирралди роман кхынин - (тарихдин чехи эсер) къвед лагъай душушьш я.

Шииррин раздел "Шиирар", "Сад за лугъуз, сад на лугъуз..." - циклдай, "Кысаяр", "Зарафатдин шиирар", "Гъвеччи чалар", "Айгъамдин чалар" ва "Камалат" - циклдай" къиперик кваз ганва.

Шиирдин "Лекърен мани"

Ктаб "Кхыхъ, шаир" шиирдалди ачух жезва.

Кхыхъ, шаир, валай баҳтлу кас авач, Чи гъар са югъ чал баҳшуни къабил я: И дуньядин гузелвилхъ мас авач, Кланзавайди шағыдвалдай къве вил я.

Шадвал ая, шел-хвал мийир алажиз, Чан аламаз къил хура тун айиб я: Вун алемда вичихъ мад тай авачир Анжас сад тир Чилин Шардин сагыб я...

...Кхыхъ, шаир, тебрик ая шиирдал Гъар цийи югъ, кысметди ваз гайиди. Сагъзамай къван къаруз амукук умурдал, Ахла ана хурай вичиз хъайиди.

И шиир саки ктабдин сифте гаф я. Ада келдайдаз ктабдин мана-метлебдин, шиирдин яратмишунрин гъавурда дузыдакас акъз къумек гузва.

"Шайрдин гъавурда хъсандиз акъун патал адан ватанда хъун герек я" - лагъанай немсерин чехи шаир И. Гётеди. Майрудинан хайди тир Пиперин хуруп Къиблепатан Дағъустанда лап иербурукай сад я. И хуаре ам яргъалди амукънач, амма адан аялвал ина кылы фена. И хурурн гуручег мензераяр Майрудина вичин шиирриз къучарнава. Ада, суретчили хъиз, хайди хурурн шикилар гафаралди чуѓувазва.

Французрин къираг Антуан де Риварола къейдзава: "Тебиатдихъ авайди вири къуд декорация - иисан вахтар я. Рагъ, варз, гъетер эбеди актерар я. Тебиатдивай абур дегишриз жезвач. Инсанар тамашачияр я. Амма тебиатдилай, эхиратдин дуньядиз ракъуруналди, тамашачияр дегишриз алакъзва".

Тебиатдин "декорацийракай" виридалайни Майрудинан рикл алайди зул я. Иисан и вахтуниз Майрудина гаф шиирар баҳшнава. Абурукай са шумуд шиир "Лекърен мани" ктабдани гъятнава. Мисал яз, "Эхирар зулун".

Кланда заз и вахт - Ракъизва йикъяр, Эхирар зулун, Гъамгазва гъава. Пешерин лешер Хуравай гарун.

Са ранг тир - къацу, Элцифнавай цяй, Агъзур я рангар. Хъенри гуз царцар. И шикил чуѓур Вуж ятла устар?

Чим вай, экв патал Кузва рагъ цава. Кузва рагъ цава.

Шалбуз алкъанва, Вири и яръяр, Шикил хъиз, цавал, Акъзмай къван вил, Къуынерихъ галаз Багъри Ватан я, Живедин кавал. Язи хайи чил.

И шиир чи поэзияда гаф къериз гъалт-заяй улчмейрикай садал - вад гъижадин цараралди кхъенва. Гъар са бендни күд царцыйки ибарат я. Улчмежда саки зулун ритм ава: секин, яваш, жизини къалабулух квачир. Шайрди кардик кутунвай тешлигъярни гекъигунар цийибур, икъван гагъди садани талгъанвайбур, анжас автордиз вичиз хасбур я: "пешерин лешер", "чим вай, экв патал кузва рагъ цава", "къушарин къифле, зуарин Циргъ хъиз", "Шалбуз алкъанва, шикил хъиз, цавал", "вацал алгъанва инияр, марцар" ва мсб.

Гъар са бендина 2 ва 4 лагъай царар рифмаламишнава. 1 ва 3 лагъай царар рифмайрикай азад я. Абур рифмаламишнин игтияж я авач, вучиз лагъайта шиирда къилинди мана ва образралди чуѓувазий зулун эхирин шикил я. Шайр вичин макъсаддив агақнава. Ада шиирда талгъанвай гафарни чирикай физва: вири къалахар күтъягъ хъанва,

дин винизвилли ва ахлакъдин дережади къалтурда" - нағъахъ лагъайди туш француэрин чехи арифдар Виктор Гюоди. Гъар са халкъдиз баркалла гъизвайди виридалайни вилик адан шайрар, алимар, суретчияр ва композиторар я. Амма вири девирра авам гъакимар, халкъдин арада мавгъумат чукъурзавай туплан фекъи-фаҳраяр ва абурун гъилибанар камалэгъли касариз акси хъайиди я ва абур дузы гаф лугъузай шайрар къевера, зулумра-зиллетра тваз алахъайди я. Вучиз? Вучиз лагъайта, а касариз шайрди къиль хажна, авай гаф лагъана къан жедач. Гъакъынъатдикай вири девирра чалкечирриз киче хъайиди я ва алад девирдани садалайни шайрдин вилер агализ, ада вичин фикир лугъунал къадагъа эцигиз хъайиди туш. Халисан шайрри гъамиша жемиятда арадал къевзай гъахъсувилериз, татугайвилериз акси чин ван хкажайди я ва и кар къенин юкъузни давам жезва.

X асирида Ирандин шагъ Султан Магъмуд Къезневи вири рагъэкъечдай пата машгъур кас тир. Адас къван мал-девлет садаҳуни авачир. Амма къе Ирандин ва гъакъни вири дуньядин рикл а девирдин иранвийрикай

Дөгъ замандин Китайдилай вилик ква, И адемдин тежрибадай чун гила: Чи шаирриз тварар гузва мадни геж - Вири умур фена, ахла къейила...

Тукъуль ятани, амма гъакъыкъат я. Рикливайнин, халисан шаиррин къадир абур рагъметдиз фейидалай къулух чир жеда.

Майрудин Бабаханован яратмишнунда ада хайди чалаз талукъ яз кхъенвай шиирарни гаф ава. А шиирра шайрди дидед чал вич паталди тъкъван багъя ятла къалурзава. "Лекърен мани" ктабда гъятнавай гъахътин эсеррикай сада, вичин дуст Навои Бутаеваз бахшнавай "Хайи чал" шиирда, шайрди къейднава:

Ашара туш, гъинватла ви бинеяр, Гъи чавуз вун акъатнатла майдандиз, Дидедин чал, дерин я ви дегънеяр, Вун себеб яз элкъвена зун инсандиз...

...Ви сесерай гагъ ван жеда вацларин, Авахъздавай дагъдин къакъан рагарай. Гагъ шағъвардал күшкүшавай нацларин, Гагъ ван жеда къукъумринг, цав кукъеарай...

...Бязибуру ви гъайбатар чин тийиз, - "Адан мензил гъинат къван я", - лугъузва. Амма вуна, къундармайрал къин тегъиз, Жуан ятар гележегдихъ тухузва.

Вавай жеда зун хузыз - ийиз барбатни, Мутьтуюзъ чан я гъамиша ви эмирдиз. Валай багъя авач мад захъ са затни: Вун себеб яз элкъвена зун шаирдиз.

Вири дуньяди глаубализациядин гъерекатар къилье физвай алай вахтунда гъвечи халкъзарис дидед чалар хуын са четин месэла хъанва. Пешекарри гъисабнавайвал, алай вахтунда дуньяди гъар 14 йикъалай са чал кважава. И кардин вилик пад къун, хайди чал хуын вири халкъзарин интелигенициядин вилик акъвазнавай лап вахиблу месэлайрикай сад я. Гъавиляй, Майрудинан и месэладикай фикирин душишундин кар туш. Хайди чалаз талукъ Майрудинахъ маса шиирарни ава.

Майрудинан эсерриз мана-метлебдин деринвал, тематикадин жуъреба-жуъревал ва идеяирин девлетлевал хас я. Адан яратмишнунда эпический эсерри - къисайри, риваляти, балладайри ва поэмайрини гаф чакъязва. Абура шайрдин эпический бажарагъ винел акътава. Абурун жергедай мисал яз, чавай "Вафалувал", "Мейитдин жен", "Гъурмет", "Суд", "28-дакай баллада" (баллада-яр), "Амалдар ва дуванбег", "Азгъун", "Инсан ва сев", "Асландин фенд", "Пачагъдин намус" (къисайр), "Эхиримжи рехъ" (гъвечи поэма), "Келентар" ва маса эсерарни къалуприз жеда.

"Лекърен мани" ктабда гъятнавай шииррикай сад - "Саидан суд" - шиирдин гъакимдин арада хъайи чуѓувакидиз ва кесиб жемятди и кар къабулай тегъердиз талукъарнава.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

Бул бегъер

ЧИ КОРР.

Дагъустандин хуърун майишатдин сүрсөт гъасилзабуро, кутлуннавай икъаррин сергъятра аваз, Россиядин маса регионрин базарар хъсандин таъминарзава. Жуъреба-жуъре регионрин арада авай стхавилин алакъайрини и кардик вичин пай кутазва. Икъл, Мегъарамдухуърун ва Ленинградский областдин Тосненский районрин арада авай алакъайрикай фадлай малум я.

Картуфранди таъминарунин гъакъиндай кутлуннавай икъардин бинедаллас Мегъарамдухуърун райондин Къиличхан хуърун патав гвай хуърун майишатдин производстводин "Гранит" кооперативдин чилерал алай вахтунда фад дигимш жедай ерилу "Импала" ва "Ред соня" сортарин картуфрин бегъер къватунин къвалах къиле физва.

Чна идалай вилкини хабар гайивал, Мегъарамдухуърун райондин къил Фарид Агъмирова Тосненский райондин къил Виктор Захарова къве райондин арада кутлуннавай Икъардин сергъятра аваз, хуърун майишатдин, спортдин, культурардин ва маса хилерай сих алакъаяр таъминарзава. Рикъл хин, стхавилин алакъайрин гъакъиндай документдал къулар 2016-йисан августандиз чуғунай.

Районрин арада хуърун майишатдин хилез, къилди къачуртла, Мегъарамдухуърун районда картуфар гъасилузин ва сүрсөт Россиядин базарра маса гуниз талукъ проект умъурдиз куҷурумишиз им пуд лагъай яис я.

Гъа са вахтунда картуфар цазвай майданаар ысалай-суз гегъеншарзава. Майвачири гъисабазавайвал, алай ыисуз 25 гектардай тахминан 350 тонн бегъер вахчун планамишнава. Экология

дин жигъетдай михъи сүрсөтдин сифтэян партия Ленинградский областдин вишикадиз рекъе твада.

Картуфрин бегъер маҳсус техника-дин күмекчалди къватлава. Рабочийри анжак никйин чилел чкъланвай картуфар шешелту твазва. Дагъустандин чилел виниз тир еридин картуфар гъасилунин къвалах къиял-къилиз Тосненский райондин пешекаррин гъучивилик ква.

И райондин векил Петр Семкина къейдздавайвал, адан регъбервиллик кваз исята хуърун майишатдин сүрсөт къватлава ва тайин чкайриз рекъе твазва. Алай ыисан бегъер булди хъана. "Бегъердин ерилувал, гъелбетда, неинки гелкъунилай, гъакл наквадин ерилувилелайна аслу я. Хъультул гъавади ва берекатту чилил лап хъсан бегъер арадал гъидай мумкинвал гузва", - къейдздава пешекарди.

"Сифте нубатда заз разивилин гафар Мегъарамдухуърун райондин къил Фарид

Агъмирова луѓуз къланза. Ада райондин агропромышленный комплексдин гузай къумек екеди я. Ам месэладин гъавурда дуъздаказ гъат тавунайтла, Ленинградский областдин фермервиллик майишатдин ва "Гранит" кооперативдин арада, къецепатан улквейрай гъизвай сүрсөт чкадал гъасилзабайдалди эвезунин - тъльниш иш-

лемишзабай картуфар битмишарунин рекъе ийизвай къвалахдин сергъятра аваз, къенин юкъуз чими алакъаяр арадал атун мумкин кар жедачир", - къейдна Петр Семкина.

16-июндилай гъиле къунвай бегъер къватлавин къвалах эхирдив агақъазава. Къватлавай бул бегъер Россиядин маса регионрин шегъерризи рекъе тваз гъазурзава. Фермерри къейдздавайвал, картуфрин бегъерди, гъам къадардал, гъам еридал гъалтайла, абурун умудар кълиз акъуднава.

1,3 процентдин гзаф

Дагъустанда 2018-йисан 6 вацран вахтунда гъасилнавай хуърун майишатдин сүрсөтдин къадар, алатай ыисан гъа ва вахтундин делилрив гекъигайла, 1,3 процентдин гзаф ва 22,107 млрд. манатдиз барабар хъана, хабар гузва РД-дин хуърун майишатдин ва недай сүрсөтдин министрводин пресс-къуллугъуди.

Къилди къачуртла, мадарвиллин хиле гъасилзабай якъун къадар (чан аламаз алцумайла) алатнавай зур ыисан вахтунда 0,4 процентдин - 65,7 агъзур тонндив, нек - 1,9 процентдин - 427,1 агъзур тонндив агақъана гзаф хъана. Какайрин къадар лагъайтла, 0,9 процентдин агъз аватнава - абурун къадар 108,2 миллион я.

Гъа са вахтунда республикада чан аламаз маса гузвай гъайванрин къадар зур ыисан вахтунда тимил хъана - 15,499 агъзур тонндив агақъана (1,6 процент). Маса гунвай нек лагъайтла, артух хъана - 59,68 тонн (10,9 процент), какай - 26,6 процентдин тимил (12,092 миллион).

Датлана гъучивилик ква

Дагъустандин лежберри республикадин хуърун майишатдин ва недай сүрсөтдин министрводих галаз санал региондин хуърун майишатдин зарар гузвай зиянкар цицлерх галаз женг чуғун давамарзава.

Икъл, цицлер жагъурун патав хуърун майишатдин 314 агъзур гектардин мулкар ахтармишнава, 147,2 агъзур гектардай зиянкарар жагъанва.

Министрводин пресс-къуллугъуди хабар гузвайвал, 119,7 агъзур гектар майдана чилериз химидин дарманар янава, гъа жергедай яз 59,1 агъзур гектарда - чилин техника, 60,6 агъзур гектарда - авиация желб авуналди.

Республикадин хуърун майишатдин чилера зиянкар цицлер аватла ахтармишнава датлана министрводин гъучивилик ква.

Перс ва тажик халкъарин бажарагълу шаир, вири дульъядиз машъур "Шагъ-намэ" поэмадин автор Абулькасим Фирдоусиди агъзур ыис идалай виллик лагъанай:

"Эгер къвалах лайхлудаказ
куятағына вамил
Ада вун виниз акъудда ва машъурда".

И маналу келима Абдулмалик Гъасамудинович Юсуфов умъурдин ва къвалихдин рекъериҳих галаз алакъалу язни ишлемишиз жеда. Ада Высший школадин ва илимдин хилера 40 ысалай артух вахтунда чуғур зегъметди ва и зегъметди гъай нетижайри адан тъвар машъурна.

Хъсан инсан, бажарагълу алим

Абдулмалик Гъасамудинович - РФ-дин ва РД-дин илимдин лайхлуда деятели, профессор, биологиядин илимдин доктор, Дагъустандин госуниверситетдин лайхлуда профессор, газа къадар къалахрин автор, илимдин международны са жерге конференцийрин иштиракчи, премийрин ва пишкешрин, Зегъметдин Яру Пайда ордендин сагъиб.

Абдулмалик Юсуфов къе чи арада амач. Ам алай ыисан 18-июндиз 88-йисан яшда аваз разыметдиз фена. Къейдна къланда хъни, ада чан гайи юкъуз Махачъалада, Къумукъ театрдин дараматда, Урусрин ботанический обществодин 14-съезддин пленарный заседание къиле физвай. Съезддин сергъятра аваз ДГУ-дин ботаникадин кафедради ва РАН-дин ДНЦ-дин дагълух ботанический багъди тешкилнавай илимдин конференцияни тешкилнавай.

18-июндик ыкъян сад лагъай паона и мэрекатра Абдулмаликани иштиракна, ада гъатта телевиденидиз интервюни ганай. Нисинилай къулухъ ада паркда сейрни авуна. Няниҳ къвализ хтай туздыл члехи буба нефес къачун тахъизваз жагъана. Гъа икъл къянатан чавай Абдулмалик.

Абдулмалик Юсуфов 1930-йисан 10-июндиз Табасаран райондин Гурек хуъре дидедиз хъана. Ана сифтеъян школа ақалтларна. Юкъван образование къачун патал ам 1943-йисуз Хучнидин мектебдиз къвезва. 5-6-клас-са къелдай ыисар Ватандин Чехи дяведин залан вахтунал ацалтна. Дяведин гуъзъин ыисарни, авайвал лагъайтла, реъгъятбур тушир. Абдулмалик Гурекай Хучнидин гъар юкъуз, гъыхътин гъава аваз хъайтлани, 6-7 километрдин рекъяз физ-хвзвай. Руфуна тухдади тълын авачиз, тандал дуъзгун партал, къвачин къапар алачиз. Амма и татуғайвилери жегъил руғъдай вегъенач, къаршияз, абурун умидар къянатан чавай Абдулмалик.

Гъевчилай гададин рикъл юлдашарни галаз яргъи йикъаралди патарив гвай чулылера къешенг тъбиатдал акъудунал алай. Абурун къуғунардай, къерецар, чумалар, дарманрин хъчар къватлайдай, тъбиат алакъарин галаз хушдаказ рафтарвадай, гъил ачу инсан тир. Я тъльна, я алуқуна, я шашишда ада къадарилай артуханвал къандачири.

Гзаф къалахар ийиз алакъана адалай вичин умъурда, амма пландик кумай краин тимил тушир. Абдулмалик Юсуфов къе чи арада амач. Амма бажарагълу алимдин фикирар адан яратмишнава, ам чидай ксарин рикълар, ДГУ-дин гзаф милләтиклий ибарат колективдин къалахар амазма.

Нугутдин ИСМАИЛОВ,

РФ-дин Высший школадин лайхлуда работник, профессор,

Мегъамед Гъасанов,

РФ-дин Высший школадин академик, профессор

важкана, 1949-йисуз жегъил Дагъустандин Стлал Сулейманан тъварунхъ галай педагогикадин институтдик экечина.

А чавуз вурда къелунин вахт 4 ыис тир. Лекцирихъ яб ақалунилай гъейри, Абдулмалика вичин чирвилер институтдин къелдай залра, Пушкинан тъварунхъ галай библиотекадани хажиз хъана. Икъл, Даггепинstitut агалкъунралди ақалтларна, юкъван школада биологиядин химиядин тарсар гудай муаллимвилин пеше къачуна. Инат къейдна къланда хъни, а девирда высший образование къачун асант къвалах тушир. Неинки яшайишдиз талукъ шеърин, гъаклни учебнике, методикадин материаларин къитвални екеди тир. Студентрин са къадар пай, четинвилериз дурум гуз тахъана, къелун гадаруниз ва я заочный къайдадал элячуниз мажбур жезвай. А.Юсуфова вирги четинвилер эхна, студент лагъай тъварциз лайхлувал къалурна. Вуз къутягъай жегъилди къелун аспирантурада давамарун къетла. Икъл, имтигъанар агалкъунралди вахкана, адакай Ленинграддин университетдин биологиядин нақъвадин факультетдин дарвинизмдин кафедрадин аспирант жезвай. Ина ада биологиядин илим, адан маңаяр, къанунар дериндай алакъарнишава. 1959-йисуз А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена. И ыисара Абдулмалика гъаклни Дагъустандин хуърун майишатдин НИИ-дин набататрин физиологиядин лабораториядин илимдин къуллугъчи яз къвалахнай. Апха ам и къвалихдилай элячуниз мажбур хъана. Кар ана ада хъни, 1958-йисуз Дагъустандин государстводин винадин тъварунхъ галай университедин биологиядин илимдин А.Юсуфова ЛГУ-да диссертация хвена

Пенсийрин къурулушда цийивилерикай

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан гатфариз Россиядин Гүкуматди чи улквела пенсийриз талукъ реформа кылие тухунин къарап къабулнавайди ма-лумарна. Ам 2019-йисалай умумурдиз кечирмишун планламишнава. И законопроект лагъайтая, алай йисуз къабулнавайбурукай виридалайни хцидаз элкъевнавайди, агъалийрин патай и кыл а кыл авачир наразивилерални еке къалабулух кутунал гъан-вайди лугъунин лазимвал авас. Рикелхкин: Россияда Советрин девирда авай пенсийрин къайда күн патал авур чалишшишви-лерихн, гъа гъисабдай яз 2013-йисуз стра-ховий ва накопительный пенсийрин жигъет-дай цийи законар къабулунхын (абур 2015-йисан 1-январдилай къуватда гъатнай) агалкъунар хъаначир. Финансиринни эконо-микадин кризис, нафтадин къиметар агъуз аватун себеб яз, Россияда арадал атай чуру гъалар анжах 2017-йисуз са бубат пайгар-дик кухтаз хъанай. Пенсийриз талукъ цийи къайдая лазим яз гъисабзай пешекарри и къурулушда дегишилдер тун чарасуз тирди, эгер и кар вахтунда тавартла, чуру нети-жайлар гъун мумкин тирди къейдзана.

Россиядин пенсийрин къурулушда цийивилериз талукъ месэладикай чун Дагъуста-дин Пенсийрин фондунин отделенидин пенсияр тайинардай ва цийи къилелай гъахъ-гъисаб хъийидай отделдин начальникдин заместитель Эльмира Сирајутдиновна АГЬМЕДОВАДИХЪ галаз гуруншиш хъана ва пешекардивай къабулун мумкин тир за-конопроектдин цийивилеринни бязи месэ-лайрин гъавурда тун тлалабна.

■ Эльмира Сирајутдиновна, къенин юкъуз пенсиядиз экъечдай яшар артухарунихъ, күр фикирдади, гъакъван лазим-вал авани? Ихътин къарап къабул тавартла жезвачни?

- Авой малуматар фикирда къуртла, мукъ-вал йисара къалах тийизвай пенсионеррин пенсия, пул къуватдай аватунин (инфляция) процентдилай вине авас, артухарун лазим я. И кар къилиз акъудун патал лазим тир пулдин чешмейр хъана клаңда. Пенсийрин къурулуш патал ахътин чешмейр лагъайтая, экономика, идахъ галаз сад хъиз зегъметдиз гъакъи гу-дай фонд (амни къалахдал таъминарзавайди я) хаж хъун, федеральный бюджетдай күмек гун я. Пенсиядиз экъечдай вахт артухарунин лазимвал авайдакай рахадайла, ихътин делилрикай талгъана жедач. Ик, эгер 1970-йисуз са пенсионердал зегъметдиз къабил яшара авай 3,7 кас гъалтзавайтла, 2019-йисуз и рекъемди тахминан 2 кас тешкилда. Къалахзайвай касарл гъульчынин йисара мад-ни еке гуж ацалтда- къалахзавай агъалийрин къадар гъар йисуз 0,4 миллиондин тимил жезва. Пенсиядиз экъечзавайбурун къадарди 1,5-1,6 миллион тешкилзава.

Тарихдиз вил вегъейтла, XX асирдин сад лагъай паюна вири дульяяд, гъакъи СССР-дани, тайин яшарив агаъайла, зегъметдиз къабилвал кважун фикирда къуналди, дишегълияр патал - 55, итимар патални 60 йи-сал элячнай. Гъа са вахтунда и яшар инсан-дин умумурдин яргъивилерай ва зегъметдиз къабилвалелай аслу яз артухарун фикирда авай. И вахтар гъамишалуу яз къалурнавай-бур тушири. СССР-да итимар ва дишегълияр (60/55) официальнидаказ пенсиядиз экъеч-дай вахтар тайинардай къулух 60-да-лай виниз йисар алатнава. И вахтунда дульяяд хейлин дегишилдер арадал атанава. Къейд ийиз клаңава, Россияда агъалияр пен-сиядиз экъечдай вахт жезмай къван яргъял чуугун патал алакъдай къван вири жуъредин чалишшишвилер авунва.

КУЛЬРУ КЪЕЙД.

Эльмира Сирајутдиновнадин ери-бине Мегъарамдукъяр я. Ам Махачкала-да дидедиз хъана. 1996-йисуз ина 39-нумурадин школа, 2001-йисуз Дагго-техникический инженервиллинин экономикадин факультет агалкъуналди акальтарна. Гъа йисалай инихъ ада республикадин пенсийрин фондунин къурулушда зегъмет чуугзваза. 2010-йи-салай Эльмира Агъмедовади Дагъуста-дин пенсийрин фондунин управленидин пенсияр тайинардай ва цийи къилелай гъахъ-гъисабдай отдельдин начальникдин заместителвиле къалахзава.

Умумурдин юлдаши Тамиран Агъме-довичхъ галаз санал баҳтлу хизанды 3 аялдиз тербия гузва.

■ Закон къабулун ва къабул тавун та-мамвилди мус чир жеда?

- Малум тирвал, закон гъелелиг къабул-навац. Ихтилат физвайди алай йисан 14-ион-диз Россиядин Федерациядин Гүкуматди разивал ганвай ва килигун патал Госдумадин вилик эзигнавай федеральный законопроектдикай я. "Россиядин Федерациядин пенсияр тайинарнин ва абур гунин месэлайр из талукъ яз законодательный бязи актара де-гишилдер тунин гъакъиндай" законопроект РФ-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъяя худай министерстводи гъазурна. Алай йисан 19-илюндиз азас Государственный Дума-да сад лагъай сеферда килигна. Госдумадин депутати и законопроектдин тереф хве-на. Азас къвед ва пуд лагъай сеферра алай йисан зулун сессийрал килигун лазим я.

■ Эгер закон къабулайтла, ам 2019-йи-салай къуватда гъатда. Амма адал эляч-дай вахт яргъялдан жеда лагъай га-фарин гъавурда гъынкакъун лазим я?

- Цийивилерив къведай йисалай эгечида. Амма цийи къайдайрал элячдай вахтунни итимар патал 10 ва дишегълияр патални 16 йис тешкилда. Гъа ик, 2019-йисалай 2028-йисалди итимар ва 2019-йисалай 2034-йисалди дишегълияр патал цийи къайдайрал элячун пландик ква.

Яшар артухарайла пенсиядиз экъечдай сифтегъанбурун жергедик 1959-йисуз дидедиз хъанвай итимар ва 1964-йисуз хъанвай дишегълияр акатда. Къалурнавай йисара хъан-вай агъалияр 2020-йисуз, талукъ тирвал, 61 ва 56 йисарин яшара авас пенсиядиз экъечун лазим я.

Амайбурни агъадихъ галай саягъда:

1960-йисуз дидедиз хъанвай итимар ва 1965-йисуз хъанвай дишегълияр 2022-йисуз (талукъ тирвал, 62 ва 57 йисарин яшара авас);
1961-йисуз дидедиз хъанвай итимарни 1966-йисуз хъанвай дишегълияр 2024-йисуз (талукъ тирвал, 63 ва 58 йисарин яшара авас);

1962-йисуз дидедиз хъанвай итимар ва 1967-йисуз хъанвай дишегълияр 2026-йисуз (талукъ тирвал, 64 ва 59 йисарин яшара авас);

1963-йисуз дидедиз хъанвай итимар ва 1968-йисуз хъанвай дишегълияр 2028-йисуз (талукъ тирвал, 65 ва 60 йисарин яшара авас);

1969-йисуз дидедиз хъанвай дишегълияр 2030-йисуз (61 йисан яшда авас);

1970-йисуз дидедиз хъанвай дишегълияр 2032-йисуз (62 йисан яшда авас);

1971-йисуз дидедиз хъанвай дишегълияр 2034-йисуз (63 йисан яшда авас) пенсия-диз экъечдай.

■ Зегъметдиз къабилвилин вахт хжа-жуну алай вахтунда пенсионерар тирбуруз гъынкакъирда? Абуру къвалах давамарна клан хъеждани?

- Алай вахтунда пенсия къачувзай ксариз и законопроект къабулунчай са зарарни же-дак. Россиядин пенсийрин фондунай пенсияр къачувзайбуру, гъа виликдай хвиз, чиз гун лазим тир алава пуларни кваз, ам къачуда. Идалайни башкъя, пенсиядиз экъечдай вахт артухаруни къвалах тийизвай пенсионеррин пенсия пул къуватдай аватунин (инфляция) къадардилай виняя яз артухарун таъминарда. Пенсионерриз и кардикай хийр хкатда.

■ Эльмира Сирајутдиновна, пенсия-диз экъечдай вахт гзаф аялар хъанвай диде-ризин хъаждани?

- Ваъ. Вад ва аддай гзаф аялар хана ва 8 йис тамам жедалди абуруз тербия ганвай дидериз пенсиядиз экъечдай вахт хъажун планрик кваз.

Чи региондиз талукъ туштани, гаф кватай чкадал алава хъийиз клаңава, Яргъал тир Кеферпата къед ва аддай виниз аялар хъан-вай дишегълиярни, эгер абурухъ а регин-дин ва я аддай барабарнавай чкайрин район-ра къвалахнин лазим къадар стаж аватла, абурузни вахтундилай вилик пенсиядиз экъечдай мумкинвал хузваза.

■ Инвалид аялар авай диде-бубайри-кай рахайтла...

- Цийи замондади аял чавалай инвалид тир аялдин дидедиз ва я бубадиз (абурукай

анжах са касдиз) адан 8 йис тамам жедалди (аял и яшдилай анихъ къейттани) тербия гайи вахтунда пенсиядиз вахтундилай вилик (итим-риз 55 ва дишегълиярни 50 йис тамам хъайла-ла) экъечдай мумкинвал амукъда.

И къайда аял чавалай инвалид аялриз къяювалазай ксаризни (олекун) талукъ я.

■ Агъалийрин мад гъихътн къатариз пенсиядиз экъечдай вахт хъаждак?

- Къабулун мумкин тир законопроектдин бинедаллаз, пенсиядиз экъечдай вахт хъаж тавун планламишнавай ксар мадни ава. Абуру кчи хаталу ва зиянлу шартлара зегъ-мет чуугзвазай агъалияр ква. Ахтингурун хийриз яз, работодателди страховой взнос-сар талукъ тарифрай гузва, абурни къвалах-дин шартлариз махсус къимет гунин нети-жада тайинарзава. Къилди къачуртла, ахтингурук ажатзава: чилин къанник, зиянлу шартлара ва кузвай гъава авай цехра къвалахз-зайвай итимарни дишегълияр. Ракъун рекъин транспортда ва метрополитенда хатасузвал таъминарунай машъуль, гъакъни шахтайра, мяденра, руда хууддай карьеера пар даш-мишдай автомобилрин шофферин еринда зегъмет чуугзвазай итимарин ва дишегъли-рин пенсиядиз экъечдай вахтни хъаждак. Парча храдай промышленностда акъалтлай гуж алай къвалахар къилиз акъудзавай дишегълияр патални и вахт хъажун планрик кваз. Цийиз къабулдай законопроектдал асасла яз, лётчикар-испытателар, геологар, шахтёрар, гражданвилин авиаацияда, дус-тагънавайбурухъ галаз къвалахзайвайбурс, къутармашдайбурс, там атгузайвайбурс, тракто-ристар ва машинистар, гъакъни обществен-ный транспортдин шофферар патални пенси-ядиз экъечдай вахт хъаждак.

И сиягъидик радиациядин ва техногенный мусибатриди хасаратвилер хъайи гражда-нар ва ик масабурни ажатзава.

■ Маналу съзъбетдай күн сағърай, Эльмира Сирајутдиновна.

- Күнни сағърай. Къуй чи виридан геле-жег экъуди, пакадин ийкъяхъ инанмишвални артух хуэрой!

Агъадихъ таблицада чна дульяядин са жерге улквейра пенсиядиз талукъ тир делилар гузва:

ҮЛКВЕ	ПЕНСИЯДИЗ ЭКЪЕЧЗАВАЙ ВАХТ		ИНСАНАР ЮКЪВАН ГЪИСАБДАЛДИ ЯШАМИШ ЖЕЗВАЙ ИЙСАР
	ИТИМАР	ДИШЕГЪЛИЯР	
Японияда	70	70	82
Данияда	67	67	78
Норвегияда	67	67	79
ША-да	65	65	78
Германияда	67	67	79
Канадада	65	65	81
Испанияда	65	65	80
Швецияда	65	65	80
Швейцарияда	65	64	80
Эрменистанда	65	63	72
Бельгияда	65	62	79
Великобританияда	68	60	79
Италияда	67	65	80
Польшада	65	60	76
Гуржистанда	65	60	76
Францияда	67	65	81
Къазахстанда	63	58	67
Литвада	62	58	74
Бенгрияда	62	62	73
Чехияда	62	62	76
Азербайжанда	62	57	66
Молдавияда	62	57	70
Россияда	60	55	66
Украинада	60	55	68
Белоруссияда	60	55	70
Узбекистанда	60	55	72

Муаллимрин агалкъунар

ЧИ КОРР.

Дагъустан Республикадин образованидин ва илимдин министерства Вириоссиядин килигунра-конкурсра гъалиб хайи образованидин идарайрин регъберрив шабагъар вахкунин мянракат кыли фена. Абурун арада Сулейман-Стальский райондин Герейханован хурурун 1-нумрадин, Агъя Стлал-Къазмайрин школайрин ва "Чубарук" ясли-бахчадин ве-киларни авай.

Рикел хин, Р. Османован тваруних галай Герейханован хурурун ва Агъя Стлал-Къазмайрин школайр "Россиядин яратмишунрин жуьреда квалахза-

вой школаяр, гимназияр, лицеяр" мянракатда, "Чубарук" ясли-бахча Вириоссиядин образованидин идарайрин ачух килигина гъалиб хъана.

Чипин везифаяр гъакъисагъ-виледи къилиз акъудзавай, тежриба хажказавай ва республикадин, улькведин дөрөжадин конкурса чирвилер ахтармизавай педагогор Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибовани шадгъалара тебрикна.

Райондин кыли муаллимиз чипин гъэр йикъян четин зэгъметдай - акъалтзавай неслиндиз чирвилер ва тербия гуна сагърай лагъана, абурухъ мадни агалкъунар хъана кланзавайди къеидна.

- И грамотайри күб коллективирин пешекарвал, аялрап рикл хүн субтазва. Пешекарвилин ва инсанвилин ерийрил күб къаюмвилек квай аялрин ва санлай райондин гележег аслу я. Инанниш я, күнне рестьервал гузтай образованидин идарайрай халкъдин адетар лайихлудаказ худай да давамардай къегъалар акъатда, - лагъана Н.Абдулмуталибова.

Гъалиб хайи школайрин ва ясли-бахчайрин колективизр төбөрикар райадминистрациядин кыилин 1-заместитель Ласис Оружева, райондин информ-агентстводин рестьер Жабраил Асланова, образованидин управленидин начальник Къачабег Аминовани авуна.

Вириоссиядин "Идеи, преображающие города" конкурсадин заочный этапда гъалиб хъана.

Школайра келезавай аялрин арада кыли физтай и конкурсада Россиядин 85 региондай 1500 школьникиди иштиракзавай. Абурукай 500 кас къведай этапдиз акъатна, гъа жергедай яз - 8 дагъустанвиини.

Жегъилрин къаст

Мегъарамдухурун райондин Чахчар-Къазмайрин школадин ученица Назиля Шихзадаева ва Гилийрин школада келезавай Динара Балабегова

Устадвилин сирер чирзава

Рагъидин ЭМИНОВ

Гъвечи чавалай далдам ягъунал машгъул Мягъедин МУРТАЗАЛИЕВА Ахчегъериндин музшколада муаллимвиле квалахиз хейлин йисар я. Адан рагъметлу буба Агъмедин хъсан далдамни тир.

Школа къятыгъадалай гуль-уңиз ам вичин пак буржи тамарун патал армиядин жергейриз фена. Аскервилляй хтай М.Муртазалиева Махачкъаладин къульлеринни манийрин ансамблда 5 йисуз концертмейстервиле квалахна. 1996-йисуз Каспийскдин музыкадинни хореографиядин лицейда муаллимвална.

Ахчегъа ада райондин музшколада аялпиз далдам ягъунин сирер чирзава. Ада вичин хъсан бажарагъ авай ученирикай Шемсидин Садыхован, Сабина Мамедовадин, Рамазан Алиев-

ван, Адам Залбеков, Мегъамед Гъаниеван, Мурад Муртазалиеван, Мадина Магъарамовадин ва масабурун тварар къазва. Аялар райондин ва республикадин дөрөжадин конкурсада хъсандин гъазурунай ам са шумудра гъульметдин грамотайриз, къиметлу пишкешриз лайиху хъана.

Вичин чирвилерин дережа хжалжун патал алай вахтунда

М.Муртазалиева заочнидаказ Махачкъаладин культурадин колледжда келезава. Ада вердишарай Хийируллаяг Муртазалиевакай, Эльдар Эфендиевакай, Амран Сулеймановакай, Рамазан Балалиевакай ва масабурукай райондин ва Махачкъаладин мектебра квалахзадив, мөхъерик иштиракзавай хъсан музыкантар хъанва.

риз Къ.Шапиеван "Насреддинан къизилдин лам" махар къалуруна.

Аялрин вилик төбөридин гаф Лезги театрдин директордин заместитель Нариман Буржалиев раҳана. Ада маҳарин мана-метлебдикайни субъеттна.

Гъечи тамашачириз махар бегенмиш хъана ва абуру артистизр геждалди гурлуп кепар яна.

Эхирдай лагердин старший вожатыйди Лезгиирин госмуздрамтеатрдин артистизр аялпиз икътишин сувар бағышунай сагърай лагъана.

Артистар - лагерда

Дагъустан Республикадин культурадин министерстводин махсус программадин сергъята аваз Лезгиирин госмуздрамтеатрдин артистар Мегъарамдухурун районда авай аялрин "Приморский" лагердиз мугъман хъана.

Ина 1-3-классрин аялар патал В.Орлован "Къизилдин цициб", 4-8-классрра келезавай аял-

Лезги хуърер Цийи Къуруш

Гъажи КЪАЗИЕВ

Гъеле 1925-йисуз Нажмудин Самурский Къурушдал атала, төбиятдин векъи шартлариз килигна, ада вичин хурунувийриз я Мегъарамдухурун райондиз, я Къизлярдиз күч хүн теклифнай. Амма күч хъаначир.

1951-йисан 14-июндиз Докъузпара райондин исполнкомди ва партиядин райкомдин бюроди санал дагъалуухиз күчардай къарап къабулнай. Къурушар Хасавюрт райондиз күнчардай ва колхозникар патал 300 хизан яшамиш жедай къвалерни эцгидай план түккүрна. 1952-йисуз Къурушин пуд колхоздин колхозчияр Хасавюрт райондин дүбзенлүхиз күч хъана, К.Марксан тваруних галай са колхоз арадал гъана, ада ругуд агъзур гектар дигидай чилер Цийи Къурушдал, 20000 гектарни 30000 хеб хүн патал Калмыкиядин чилерал чара авуна.

Хуър күч хайи са йисалай 400 аялди келдай къве мөртебадин школа, гульгуынлай культурадин дворец, сберкасса, колхоздин хуси харжийрих электростанция, хурун радиоузел, 15 түквен, участковый больница, советдин идара, гъамам, рестьер, пекарня, пуд ферма, еке гараж, мастерская эцгина, музей, шикирлар галерея тешкилна.

1953-йисуз Цийи Къурушдал, председатель Къулиев Сейфедин яз, 5 гектар узъымлухар, плингирин багъ кутунай, адахъ галаз санал Вини Къурушдал колхозар тешкилай ветеранар тир Юсупов Асвара, Гъажиев Жалала, Диярханов Къаъримана, Баглиев Жамедина, Гъасанбеков Рагыма, Балиев Мирзекери-ма ва Велибеков Мегъамеда узъумчилек хилерлай тешкилнай ва къакъан бегъерарни къачунай. Цудай йисалай колхоздихъ 700 га узъымлухар, 12000-лай гаф хилер авай, майиштадин вири хилерай еке агалкъунар къазанмишай, неинки Дагъустанда, ўакъни виликан СССР-дин маса республикайран машгъур хъанвай. Ибур вири Социализмдин Зегъметдин Игит, ДАССР-дин Верховный Советдин депутат, КПСС-дин XXII съезддин делегат Къулиев Сейфедин Рамазановичан ала-къунрин нетижаяр тир.

1964-йисуз Къурушин майиштадин кылие 29 йиса авай Бекуров Сару Жамалович тестикъарна. А вахтунда майиштадихъ 10000 лапаг, 1300 къарамал, 10000 верч, агъзурдав агалына ваклар, 700 га узъымлухар, 300 га багълар авай, 1400 гектарда техилар, 35-45 гектарда помидор битмешарзавай. А йисара вири хуърерин арада ма-лумарнавай Вирисоюздин конкурсда Къурушин хурур 2-чка къунай, Сару Бекуров ва партог Сабир Диярханов ва мад са шумуд кас эцгинардай бригададин членар ВДНХ-дин гимишдин медалриз лайиху хъанай.

1966-йисуз Къурушдал агалкъунрихъ галаз таниш жез Болгариядай, Венгриядай, Чехословакиядай, Африкадай делегацияр атана. 1970-йисуз колхозди "Дагвино" объединенидин къумекалди хуре чехирдай худдай завод эцгина. Са тимил вахтунда совхоздин кылие директор Вердиханов Шагъназар Вейселович акъвазна, са къурун вахтунда узъымлухин къадар 300 гектардин артухарнай.

1980-йисуз "Курушский" совхоздин директорвиле Диярханов Сабир Къагъиманович тестикъарна. Гъа девирда узъымлухин къадар 1347 гектардив агалкъарна, совхоздиль яр 2000 тонн техил, 1000 тонн прун, 1000 тонн салан майвяяр, агъзур тонндиляр артух нек, 100 тонн я, 10 тонн сар ва маса продукция гъасилзай. Совхозда къве агъзурдай гаф рабочийри квалихазавай. 1987-йисуз "Курушский" совхозди садранни таъхъ хътин 14700 тонн цилицирн беъвер къачунай, хурун күччайра саки пуд километр мензилда къир цанай. Къурушдал саки пуд агъзурдав агалына рабочийри квалихазай халичайр храдай фабрика алай.

Алай вахтунда Къурушдал къве юкъван школада 1030 аялди чирвилер къачузва, абуруз саки 180-дев агалына муаллимар чирвилер гузва. Абурун арадай 60-дев агалына РФдин умуми образованидин къуллугчай, 15 кас Дагъустандин лайиху муаллимар акъатнава. Къурушин школаяр къятыяйбрукай алай вахтунда къадалайи гаф профессорарни академикар, илимрин докторар, 70-дайли гаф илимрин кандидатар хъана, Россиядин вири пилота квалихазава. Гъеле 1956-йисуз, кылие рагъметлу Адилов Адил аваз, Дагъустанда сифте яз школайра келезавай аялрин производственый бригада тешкилнай. Дишегълийрикай сифте алиминил твар къачурди Гъасанбекова - Баглиева Мереста Жамединовна хъана. Къурушвийрин арадай машгъур духтурар акъатнава: Гъажиев Рашид, Везиров Микъдад, Рамазанов Нариман, Къачаев Рашид, Жафаров Ризван, Баглиев Заур, Закиров Сабир, Адигюзелов Рафик, Вердиханов Исмаилва масабур.

Къурушвийрин арадай Нажмудин Самурский, Балатов Гъасен, Баглиев Малик, Жафаров Рамазан, Асланов Шамил хътин деятелар акъатнава. Литературада Лезги Агъмедан, Шагъ-Эмир Мурадован, Межид Гъажиеван, Мегъамед Къурушан, Къасум Фаталиеван, Ибрағим Мурадован, Нариман Къариван, Шагъназар Хидирован, Лезги Арифан (Агъмедов) ва мадни гаф писателрин, шаирин, журналистрин тварар машгъур я.

Дагъустанда Социализмдин Зегъметдин сад лагъай Игит Уржев Агъбаг, гульгуынлай и тварциз Къулиев Сейфедин Рамазанович ва Мирзетов Ханбубани лайиху хъана. Къурушин твар дүньядиз Аллагъерьдердив Гъабиб, Гъамзатов Жавид, Мамедов Ислам, Адигюзелов Фарид, Къулиев Радик, Алисултанов Казбек хътин спортсменри ва маса къегъал рухвайрина магъшурна.

Эгер Ватандин ЧIехи дяведин йисара къурушвийрикай авайди са полковник, са капитан, са старший лейтенант тиртла, алай вахтунда абурун жергейр пуд генералди, (РЖАфаров, Ш.Асланов, Я.Къулиев), 20-дев агалына полковники, 50-дев агалына подполковники, майорри, капитанри ва маса офицерри ахчурнава, гафбуру МВД-да, Яраклы Къуваттин жергейра, дипломатар яз посольстворя жавабдар къуллугъурал квалихазава.

Алай вахтунда Къурушдал 1457 квалиштадил ала, 8300-дев агалына агъалияр яшамиш жезва, хурун къе поселокдиз элкъиенва. Ана 20-дев агалына карханаяр, межлписрин 2 зал, маса хуси идарайр - карханаяр ава.

ЧУБАРУКАР

Алимдин гаф

“Халис инсан хъухь!”

Ихтиин кыл гана, мергъяматлувилин “Леки” фондуну физикадинни математикадин илмириң кандидат, лап хъсан муллумиркай сад тир Мариф КЪАДИМОВА аялар патал къхенвай, хейлиң иши-килралди, рангаралди бөзетмишнавай ктаб акъуд-нава. Ам кыляй-кылиз алымди аялриз чехибурун патай гузай насиғытариқай - умъурда жсув кылте тухунин къайдайрикай ибарат я. Гъар са насиғытни гъакыкви мисалралди, келзавайди гъавурда акъадайвал ачухарнава.

Келдай ктаб тирвиляй ам чна вирибуруз раиже-зава ва адай са чукни квэз теклифзава.

* * *

Гъуреметлу балаяр! Малум тирвал, школа - инсандин умъурда герек тир чирвилерин бине кутавай чка я. Школадикай жезмай къван менфят хкудна, чирвилер къачуз хъайитла, куь умъур патал еке метлеб авай квалах жеда!

Амма квэз чир хъухь, лап еке метлеб ва къетенвал авай квалах - квекай халис хва, руш, стха, вах, дуст..., са гафуналди, халис инсан хъун я!

Күнне хабар күн мумкин я: а халис инсан вуж я, адан къетенвал квекай ибарат я?

За квэз лугъун: жуваз авир ихтибар-диз киммет гузай, жув гъикъян къеве аваз хъайитнан, ихтибардин жавабдарвал масадал веъян тийир кас - халис инсан хъун патал ялзани кас я. Халис инсан - гаф ксарин - хизарин, хурун жемятдин, халъдин, мумкин я, вири дуныядин ихтибардизни вафалу хъанвай кас я. Ихтиин кас са низ ятлан клан тахъунни мумкин я, амма адаз гъуремет вирида ийидя. Душманар аваз хъайитла, гъабуруни.

СУАЛ: - Халис инсан - вуж я?

ЖАВАБ: - Ихтибардиз вафала инсан!

Мадни суал къевеза: икъван еке де-режадин ихтибар гъикъ къазанмишин, инсанрин гъуреметдиз гъикъ вафала же?

Гъелбетда, кутугай къилихрин, жуважув тухдай къайда чидай инсан хъана кланда. Умъурда са жув патал въя, жуван халъ, ватан патални метлеб авай краарл машгъул хъана кланда. Герек ви зегъметдин нетижайри, вун дуныядилай фейилани инсанриз дузырекъер хъягъиз къумек гун, абурун зегъметдин гуж ти-милар ийин!

Егер квелай гъа инсанрин жергеди-кай жез алакъайтла, куь жемятдин, халъдин ихтибардалди лап рикливай таъмин жеда. Гзафбуруз квелай чешне къачуз клан жеда, четин гъал жезвай су-

алрин жавабар куь меслятдинбур хъана клан жеда. Гъатта куыне къалпрай, куыне кутунай рекъяй физ кланда бурни гаф жеда...

ЧЕШНЕЯР.

1. И мукъвара чи хурууз карчи стхайри чипин харжидалди турбаяр кутуна, газ гъана. Абурун зегъмет хуруун жемят патал гаф метлеб авайди хъана, нетижада жемятдал алай зегъметдин гуж тиимил хъана. Гъа и квалах авуналди стхайриз жемятдин патай авай ихтибардин къадар, дережа хажж хъана.

2. Са шумуд йисан идалай вилик, чи са хуруунви гадади еке самосвал машиндал квалахазавай. Машин дагъдин чехи вацал алай мукъвелай гъалдайла, адан вилик, инсанриз ацланвай автобус акъатна. Автобусдин тормозар чур хъана, шофердивай хуъз жевзачир. Чи къегъалди, машинар акуна еке бедбахтилил хата аваз акурла, вичин, машин вацуз веъяна. Инсанарни къутармишина, вични са гъвчи хирер хъана, сағъ амульна. Ада авур къевъалвиллай республикаин газетрани хъенай. И касди авур къевъалвал себеб хъана, адаз гъуреметзай инсанарин къадар садлагъана гаф хъана. Гаф цийи инсанризни ихтиин ихтибардиз вафалу касдикай чир хъана.

3. Чи школада гаф йисара тарсар гайи, дяведин ва гуъгуънал алай четин йисара лигим хъайи муллумар авай. А ксари хуруун жемятдин арада къазанмишай ихтибар, гъуремет абуру квалахазавай чкадал гаф йисара чуугур гъакъисагъ зегъметди арадал гъанай.

4. Чан балаяр, куь къуд патахъ килиг, куь хуруунбурукай, квэз чидай ксарикай ихтиин еке ихтибар къазанмишнавай, гъуреметдиз вафалу ксар гъикъян аватла. Лезги чил ихтиин рухвайралди ва рушаралди девлетлу я!..

Райсудин НАБИЕВ

Шадвилин накъвар

Пакамахъ фад къарагъна, кал аказ фейи дидедиз къурган юкъвал акъвазна, гагъ гъилерив, гагъ къвачерив гъар жуъре юнтар ийиз, гъерекатдик квай вичин гада Камил акуна. Пакамахъ къуль гъалт та-вунмаз месикай къарагъ тийидай кагъул Камила пагъливандин амалар ийизвай. И кардал дидени мятгъел хъанвай.

- Ана гъикъ хъана, хва? Геждадли къилел яргъул чугуна ксудай вун экв жедалди къарагъна хъи?

- Мад заз “Кагъул Камил” лугъумир, бах! Зун гила дегиш жеда, акуда ваз, зун гъикъ вердиш жедатла! Къенлай къулхъ за, пакамахъ фад къекерихъ галаз къарагъиз, экунин гимнастика ийидя, ахла беден къайи цяй чуъхъуз, за жув лигимарда! Ваз акуда, ви хцикай гъихътин викъель пагъливан жедатла!..

- Баркалла, на дузы кар ийизва! Гъа и сағъ давамарайтла, вакай вижевай викъель спортымен хкатда.

Кал ацана, диде нехирдал физ къавчин хъана.

- Бах, кал нехирдал за тухуда, анлай са тиимил мензилдиз катни авуна, хъукъва зун.

Камил, кал вилик кутуна, гъаятдай экъечина.

Диде вичин хчин гуъгуънлиз риклик шадвал кваз тамашзавай. Мектеб къутягъунихъ галаз сад хъиз, Камилаз армиядин жергейриз эверна. Артиллериядин частариз акъатна ам: истемшишар къевибур, хатурдал эвз тежербур тир. Гъи карда хъайитнан зирингвал, къуват, амал герек тир. А ерияр къавлемас вич вердишарай Камилахъ вири авай.

Эльнара САИДХАНОВА,
Мегъарамдхурун райондин Бут-Къаз-
майрин юкъван мектебдин ученица

Къелем ахтармишава

Наз-наметар гъар мугъандиз игъсан я,
Дережаяр къакъан хъайи бендейрин.

Вакай къе зун баҳдикай хъиз къакъатна,
Анжак туна ана риккин цай, гъиссер.
Клалубрив зун хва, арха яз агатна,
Темен гуза сағъ хъун патал дегъ хирер.

Къази-мизан алцумзавай терез тир,
Гъаҳъ галайніхъ гъилевай цил ялзавай.
Кавха хуруун адалатдин эvez тир,
Гъар са квалах меслятдалди гъялзавай.

Муқрати хътин какур рекъи хутаҳда,
Хайи хурууз, харалайриз элкъенвай.
Твада алван цъуквери куын къужахда,
Эл-жемяди, тарихра тъвар хъенвай.

Дагълариз

Дагълар! Дагълар! Клеме хузвай дереяр,
Ягъ-намусдин баплах хъана дагъвийриз.
Дагълар, дагълар! Рикле хузвай чешмеяр,
Азадвилин пайдах хъана дагъвийриз.

Шагъидрин шагъ, къаравулар мезрейрин,
Ви чешмейрин ятар гъамга якъут я.
Шимер, рагар къванер дуб я бинейрин,
Къилеллай таж, лацу бармак булат яз.

Такабурвал, рам тахъунин лишан я,
Гъунар, жуэрет къалхан хъайи бендейрин.

Имуга-муга?..

Жалал БАГЬИРАШТУЛ

5. Имучи-мucha, муч халича:
Им вуч ятла чидан ваз?
Зун адаз килигайла,
Акурди жув хъана заз!

6. Имучи-мucha, муч халича:
Са къуй ава чи квалае,
Къене михъ яд авай.
Цавай гъулыгъядин сивяй,
Гъар патахъ чкизва цай.

7. Имучи-мucha, муч халича:
Лагъ вуч ятла, я Пейкер,
Къвалин юкъвал алайди?
Я къиль ава, я гъилер,
Тек къуд квач я галайди.

8. Имучи-мucha, муч халича:
А кас кимел атана:
- Валлагъ, таб туш зи гафар:
Къене куъд я датланя,
Къецил гад хъуй, я гатфар.

Азедин ЭСЕТОВ

Астафируллагъ

Гъвечи агъвалат

Авай-авачир са аял - гада садлагъана къевиз азарлу хъана. Бедендин ифин гагъ-гагъ 40 градусив агакъздавай. Ихтиин вахтара азарлуда, вич-вичел алачиз, раҳунарда, хъуткъунарда. Садбуруз гъакъикъатда чеб авачир ванер къведа, мулькубурун вилерикай гъар журедин шикилар карада...

Начачы аялдиз къатканвай чкадилай чипин къвалин гъаят ақвазвай. Ифиз анаг айвандик квай ламтади ишиллаван авунвай. Вичн тайал са бут къезил хъайи арада гадади къатканвай чкадилай тапшургъ гудай саягъда лугъуда:

- Бах, гъаятдиз верчер чунынхъдайбур атанай хътиндя я!..

Бахди аялдин гафариз вичин жуъреда баян гана: - Астафируллагъ, астафируллагъ, ву-у заз гуж хъана! Валлагъ, баладиз бегъем азиат гузва, алатна раҳазава... .

Роза МИНГЬАЖИДИНОВА

Мезелинъар

Къе хтул Ренат гаф няс хъанвай. Эхир бадеди гъайрана. - Ихтиин велед жедани, лагъай гаф тутънилай тефидай?

Пагъ, ақваван хъел атана Ренатаз:

- Ваз зун Веледдин яни? Зи тъвар чизвачни?

Бадедивай хтул гъавурда тваз хъанач хъи, хъанач...

- Буба, я буба, чинни къекъифна, школадай Надир къвализ хтана.

- Гъикъ хъана, я чан хва? - жузуна чехи буба Салмана.

- Чан буба, а ими гатут ман.

- Гъи ими, я чан бубадин?

- Такъидин ими, - жаваб гана Надира.

- Вучиз, я хва?

- Ада тарс лагъайтлани, къведар язава.

Дин

Гъаждал физ гъазур жезва

Гъаж мусурман патал важибу крарикай сад я. Пак чкайриз ийизвай сиягъятда четин-вилер ацалт тийдайвал, са шумуд къайдадал амална кланзава.

Сад лагъайди, гъаждал физвайбур патал тур-операторри тешкилзаявай лекцийриз фин-герек я. Суалар гуз регъуль жемир, рикелай

алатзаватла, жавабар чарчел къыхъ. Квелай вилик гъаждал фена хтанвай инсанрихъ галаз алакъа хуъ. Абурухъ и рекъяй авай чир-вилерни тежриба квэз герек къведа.

Россиядин гъаж-миссиядин регъбер Мегъамед Гъамзаева къейдзаявайвал, гъаждал физвайбуру чарасуз тир вири рапар яна

кланзава. Сифте нубатда - гриппдиз ва менин-гоккдин садакай масадак акатдай азардиз акси рапар. Чебни рекъе гъаждалди ціуд югъ амаз. Гъар садав рапар янавайди тестикъар-заявай сертификат хун лазим я.

Егер гъаждал физвайбурун арада азар-лу инсанар аватла, жував раб-дарман хун тімил я, ихътинбуру гъаждал физвайбурухъ галай духтурдиз чпикай хабар гана къланда.

Шазанандав гекъигайла, алай йисуз гъаждал физвайбуруз ийизвай бязи къуллугърин къиметар хкаж хъанва. Мисал яз, Мина дедеда алачухуда амукъун 220 доллардилай 320-дал къван хкаж хъанва. Им къулагай цийи шартлар арадал атунихъ галаз алакъалу я. Алачухрик кондиционерар кардик кутунва, ксузвай чкайрин къадарни артухарнава. Къейд ийин хын, Мекка-Мина-Арафат-Муздалифа-Мина-Мекка маршрутда авай автобус-да аваз инсаннин къиметни 50 доллардилай 98-дал къван хкаж хъанва.

Идалай гъейри, 2017-йисуз Саудирин Аравиядин гъукумди къабулнавай къаардал аласлу яз, къвед лагъай сеферда гъаждал ва умрадиз физвайбуру алава 535 доллар пул хгане кланзава.

(“Ас-салам” газетдай)

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Вице-президентдин къумекчи

вахтунда ам Францияда Азербайжандин посол я.

Алақунар авай лезги 1972-йисуз Баку-да дидедиз хъана. Ана мектеб къизилдин медалдади күтаягъдалай къулухъ ам Азербайжандин чаларин госуниверситетдик экечина. Вузни яру дипломдади күтаягъай Эльчина Германияда НАТО-дин мектебда, Италияди НАТО-дин коллежда чирвилер къачуна. Дипломатвилин рекъяй тежриба къватлун патал ам Францияда ва США-дин тівар-ван авай Гарварддин университетеда хъана.

Амирбекова 1991-йисалай Азербайжандин МИД-дин къурулущдани (центральный аппаратда), гъакни Нью-Йоркда ООН-дин къвалав гвай Азербайжандин гъамишалугъ векилханада ва Брюсселда НАТО-дин патавни къвалахна.

2004-йисалай ам Женеведа ООН-дин отделенинди къвалав Азербайжандин гъамишалугъ векилханадин ва маса тешкилатрин къилье акъвазна.

Эльчиназ, вичин хайди тир лезги чалалай гъейри, инглис, френг, урус ва түрк чаларни чизва. Къалахдикай азад вахтунда ам спортал - дзюододал ва баскетболдал - машгъул жезва.

Алақунар авай пешекар Эльчин Октяброрич мадни къакъан дережайтив агақун чи мурад я.

1806-йисуз Къуба ханлух Россиядик акахъя. Чилер, багълар ва балуғчывилин сеняткарвал пачагъдин хазинадив вахкана; ханлухдин тівар дегишарна, аникай Къубадин уезд хъхъана. Самур ваңун эрчи пата яшамиш жезвай лезгияр Къубадин вилаят-дик акатна.

Лезгийрин виридалайни машгъур тұндар, гъельбетда, гъуруйкай гъазурдайбур я: хинкал, гүрз - пчекар ва мсб. Хинкландин са шумуд жуъре малум я, абур чин калуб-ралди тафаватлу жезва. Гүрзейрин къене якни чичек, шурни какаяр, гъакини чульда экъечидай бязи недай хъчар твазва.

Хъукъварин хуър (Хив район) Къиблепатан Дағыстанда къадимбурукай сад я. Анин ағылайир вири динрай ақъатна: мажуси, зороастризм, хашпара ва ислам. Хуърун мулкара пак мескенар, рұғанийриз талукъ къванер, рагар, диндиз талукъ тараар ва пак тамар, дағылар ва къветтер хъсанда-каз хвенва.

Дульньяды

Тади тавун теклифна

Россиядин Президент Владимир Путине малумарнавайвал, улыкведин газаф ватандашриз хъиз, пенсиядиз инин яш хажжунихъ галаз алакъалу яз гъукуматди гузай теклиф адазни бегенмиш туш. Идан гъакындай ТАСС-ди хабар гузва.

“Жуъреба-жуъре вариантирай гым хуш я лагъана завай исятда ва идалай виликни хабар къурла, за садни бегенмиш туширди лагъанай. Пенсиядиз яш артухарунихъ галаз алакъалу са вариантин за бегенмиш туш. Пенсиядиз яш артух хъувун бегенмиш ксар гъукуматдани, эгер аваз хъайитла, лап тімил ава”, - лагъана Путини.

Улыкведин реғберди къейд авурул, и месэла гъелелиг тамамвиледи гъялнавач. Адан гафарай малум хъайивал, пенсийрин къанун 10-йисан муддатда дегиши тавартыл жеда, гъик хын, ватандашриз пенсия гун патал гъукуматдихъ пулдин тақ-атар бес къадарда ава. Путине тестикъарайвал, пенсийрихъ галаз алакъалу дегиши вилериз талукъ яз вирибурун фикиррэз къимет гуда. Амма чпиз и кардалди реклама ийиз алахъазавайбурун фикирар гъисаба къада.

Гъа са вахтунда Призидентди хиве къурвал, пенсийрин къурулушда четин месз-ляярни авачиа туш. Гъукуматди абур гъисаба къун тавун, Путинан фикирдалди, ватандашар алцуруран лагъай чыл жеда.

19-июндиз Госдумада пенсиядиз экъечидай яшар артухарунин законопроектдиз килигна. 327 депутатди дегишишлирхъ галаз чеб рази тирилини сес гана, 102 депутат акси хъана. Документдиз талукъ тир къейдер ва дегишишлир 24-сентябрдади къа-булда.

14-июндиз гъукуматди 2019-йисалай пенсия тайнарунин яш гъар йисуз артухар хъийидайдакай малумарнай. Законопроектдал асаслу яз, 2019-йисалай башламишина, итимар патал пенсиядиз экъечидай вахт гъар йисуз артух хъувуналди, 65-йисал къван ва дишегълияр патал 63-йисал къван хкажа. Министррин кабинетдин делил-ралди, 2024-йисуз пенсионеррэз ваца гуда пулдин юкъван къадар 20 ағзур манат къван жеда.

Угърийрал лаш илгина

Берлинда яшамиш жезвай къузыз къари вичин къвализ гъаъхай угърийрал гъи-левай лаш гваз тепилмиш хъана. “The Local” чешмеди хабар гузайвал, 103-йисан яшда авай немс къаридин къвализ чуру ният авай къве дишегъли гъаъхъна. Абуру къари кухнадиз тухвана ва адавай са гъхътиң ятани документрал къул чигун истемишина. И вахтунда са тахсиркар гуарин къилел аламукуна. Полициядин фикирдалди, дишегълиири къаридин фикир документрал желб авуналди, мұккү тахсир-кардиз къиметлу затлар чуныхунин къаст авай.

Къариди абурун планар миҳыз чуруна. Ада чарапал къул чигунчан. Дишегълиири-кай сад лап мукъув агатайла, къариди садлагъана гъиле лаш къуна ва къве дишегълини чукурна. Лаш галукъай чуру ният авайбурун цукъ хъана. Къаридиз зарар хъанач.

Суваррин йикъар тайнарнава

Россиядин зегъметдин министерстводи 2019-йисан суварин йикъарлархъ галаз алакъалу ял ядай йикъарин тъакындай проект гъазурнава. Федеральны портада чапнавай документдал асаслу яз, Цийи 10-йисан суварин йикъар 2018-йисан 30-декабрдилай 2019-йисан 9-январдап къван давам жеда. 2019-йисан 5-6-январдин ял ядай йикъар суварин йикъарал ацалтазавайвиял абурун эвзеда 2-3-майдиз ял яда. Кишдин йикъар алцалтазав 23-февралдин суварин югъни 10-майдал хъида.

Икк, Россиядин ағылайри 23-24-февралдиз, 8-10-мартиз, 1-5-майдиз, 9-12-майдиз, 12-июндиз ва 2-4-ноябрдиз ял яда. 7-июндиз малумарнавайвал, россиявийриз медицинадин рекъяй тамамвиледи ахтармишунин кар кылес тухун патал пудни садар ишлемишиз жедай ял ядай са югъ мадни алаба хъийизва.

Наразивилериз фикир гуда

Россияда ағылайри социалны сетра раижавай наразивилериз регионрин гъу-кумринг жаваб гъхътиңди ятла ахтармишунин программа кардик кутазва. Кремлди къиль кутунвай мониторингдин системадин тъвар “Инцидент менеджмент” я. Программади “ВКонтакте”, “Facebook”, “Instagram”, “Twitter” ва “Одноклассники” соцсетар ахтармишда.

Мониторингдин нетижайар администратордив агақда ва гъхътиң къейдериз жаваб гунгерек ятла ада къетдә. Малумарнавайвал, хабар къунин чарчиз (запрос) чадин гъукумдарри ам регистрация аву мақъамдилай са суткадин къене жаваб гун лазим я.

Чешмеди къхизвайвал, соцсетра жезвай къейдериз еке фикир гунин важиблувал Кемероводин алвердин “Зимняя вишня” ценрада хъайи мусибатдилай ва Волокамскда зирзибилилар вегъенвай чадихъ галаз алакъалу агъвалатрилай куулухъ арадал атана.

Аппарат тергна

Сирияди Хмеймим авиа базадин сергъятра боевики ахъая пилот галачир аппар Россиядин аскерри яна. Идакай “Хабарар” РИА-ди малумарнава.

“Боевики къунвай мулкарай Хмеймим авиа базадин терефдихъ пилот галачиз лув гудай аппаратар ахъяюнин гъерекат ақъваззаш”, - кхъизвай чешмеди. Къейдзайвал, пилот галачир аппарат 21-июндиз къанунсуздақас яракъламиш хъанвай дестерин гъузчилик квай сергъятрат ахъянива.

Гъужумдин нетижада хасаратвал хъайибур ава.

Киевдин планар

Киевда Чулав гъулье Россиядин портари兹 акси санкцияр кардик кутунин месз-лал къвалахзава. Идан гъакындай Украинадин инфраструктурадин министр В. Омеляна “112 Украина” каналдай малумарна.

“Азов гъуль ва и гъульын Украинадин портари兹 реңкъер элкъуырна къуниз килигна, Чулав гъульын Россиядин портари兹 талукъ яз санкцияр къабулун патал чна Европада ва Америкада авай чи амадагрихъ галаз раҳунар кылес тухузва”, - лагъана Украинадин министрди.

Омеляна къейдзаявайвал, цийиз малумардай санкцияр, Крымдин муть гэцигүнхъ галаз алакъалу яз, гүя Россиядиз хъузвяз жаваб я.

Украинадин гъукуматдин погранкъуллугъдин пресс-секретарь, полковник Олег Слободяна малумарнавайвал, Россиядиз акси ақъвазун патал Азов гъульел Украинадин сергъяччириз сұрсет ва техника бес жезвач.

Къейд ийин, Крымда 15-майдиз цийиз муть гэцигүнхъ ачухнай. Ам эцигун патал федеральны бюджетдай 228 миллиард манат харжна.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ПОНЕДЕЛЬНИК, 30 ИЮЛЯ

РГВК

07.00 Новости Дагестана
08.00 «Заряжайся!» 6+
08.10 Мультфильмы
08.30 «О чём поведал старый пандур» 6+
09.00 «Заряжайся!» 6+
09.10 Х/ф «Белые росы»
10.55 Театр поэзии. «Сказки Пушкина» Михаил Морозов
12.30 Новости Дагестана
12.50 «Вдохновение»
13.30 Д/ф «Два орла»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Тотализатор» 12 с.
15.50 «Годекан»
16.30 Новости Дагестана
16.50 Х/ф «Роман и Франческа»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.15 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Алхимик».
23.00 Время новостей Дагестана
23.20 «Глобальная сеть»
23.45 Д/с «Путешествие со вкусом»
00.30 Время новостей Дагестана

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
18.00 Д/ф. «От седых вершин до седого Каспия»
18.45 «Лето в Дагестане»
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Местное время.
12.00 Судьба человека
13.00 60 минут.
14.00 Вести.
14.40 Местное время.
15.00 Т/с «Склифосовский. Реанимация».
17.00 Вести.
17.40 Местное время.
18.00 Андрей Малахов.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Местное время.
21.00 Т/с «Черная кровь».
1.25 Т/с «Батюшка».

НТВ

4.50 Подозреваются все.
5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ.
8.30 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны».
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы».
22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
0.15 Т/с «Свидетели».
2.05 Еда живая и мертвая.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.35 Давай разведемся! (16+).
11.35 Тест на отцовство. (16+).
12.35 Т/с «Понять. Простить». (16+).
14.15 Х/ф «Обратный билет». (16+).
16.10 Х/ф «Расплата за любовь». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Не уходи». (16+).
22.50 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
1.25 Т/с «Понять. Простить». (16+).
2.35 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
4.30 Тест на отцовство.

ТВ-ЦЕНТР

5.10 Естественный отбор.
6.00 Настроение.
8.10 Х/ф «Ошибка резидента».
11.05 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
11.30 События.
11.50 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (16+).
16.55 Естественный отбор.
17.45 Т/с «Джунга». (16+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Пункт назначения.
23.05 Без обмана». (Куриный стресс).
0.00 События. 25-й час.
0.35 Дикие деньги. Тельман Исмаилов.
1.25 Д/ф «Шестидневная война. Брежневу брошен вызов».
4.30 Тест на отцовство.

ЗВЕЗДА

7.35 Д/с «Последний день. Сергей Королев».
8.15 Драма «Командир счастливой "Щуки"».
9.00 Новости дня.
9.15 Драма «Командир счастливой "Щуки"».
10.00 Военные новости.
10.05 Драма «Командир счастливой "Щуки"».
10.40 «Золотая мина».
13.00 Новости дня.
13.15 «Золотая мина».
13.50 Т/с «Исчезнувшие», 1-4 с.
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Исчезнувшие», 1-4 с.
18.35 Дневник АрМИ-2018.
18.55 Перехватчики МиГ-25 и МиГ-31. Лучшие в своем деле.
20.35 Загадки века.
21.20 Загадки века.
22.10 Загадки века.
23.00 Дневник АрМИ-2018.

ВТОРНИК, 31 ИЮЛЯ

РГВК

07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы 0+
08.30 Новости Дагестана
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествия на край света»
09.25 Х/ф «Риф Ларго»
11.40 Д/ф «В мире поющих узоров»
12.30 Новости Дагестана
12.50 «Дагестан туристический»
13.15 «Память поколений» Защитник Севастополя Осман Бабаев
13.40 «Учимся побеждать»
14.05 «Экологический вестник»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.15 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Алхимик».
23.00 Новости Дагестана
23.20 «Угол зрения»
23.45 Д/с «Путешествия со вкусом»

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал «Шолом» (на татарском языке)
18.00 За и против полотна. Арсен Кардашов
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Местное время.
12.00 Судьба человека
13.00 60 минут.
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Склифосовский. Реанимация».
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Местное время.
21.00 Т/с «Черная кровь».
3.15 Судьба человека

НТВ

5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ.
8.30 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны».
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы».
22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
0.15 Т/с «Свидетели».
2.05 Квартирный вопрос.
3.10 Т/с «Дорожный патруль».

ДОМАШНИЙ

7.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.30 Давай разведемся! (16+).
11.30 Тест на отцовство. (16+).
12.30 Т/с «Понять. Простить». (16+).
14.10 Х/ф «Не уходи». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Х/ф «Курортный роман». (16+).
23.05 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
1.30 Т/с «Понять. Простить». (16+).
2.40 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
4.35 Тест на отцовство. (16+).
5.30 6 кадров. (16+).
5.25 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф «Отпуск за свой счет».
10.35 Д/ф «Людмила Гурченко. Блеск и отчаяние».
11.30 События.
11.50 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
13.35 Мой герой. Мария Аронова.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (16+).
16.55 Естественный отбор.
17.45 Т/с «Джунга». (16+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники! Шкуродеры.
23.05 Прощание. Андрей Миронов.
0.00 События. 25-й час.
0.35 Удар властью. Уличная демократия.
1.25 Д/ф «Тост маршала Гречко».

ЗВЕЗДА

7.50 Легенды кино. Надежда Румянцева.
8.40 «Львиная доля».
9.15 «Львиная доля».
10.00 Военные новости.
10.05 «Львиная доля».
11.10 «Первый после Бога».
13.15 «Первый после Бога».
13.35 Т/с «Ангелы войны».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Ангелы войны».
18.35 Дневник АрМИ-2018.
18.55 История морской пехоты России. «Где мы - там победа!»
19.45 История морской пехоты России. «Черные берега».
20.35 Д/с «Улика из прошлого. Петр I».
21.20 Д/с «Улика из прошлого. Последняя тайна Гитлера».
22.10 «Улика из прошлого. Смерть короля шансона».

среда, 1 августа

РГВК

07.00 Новости Дагестана
07.10 Передача на лакском языке «Арьщи ва айлу»
07.50 «Заряжайся!» 6+
08.00 Мультфильмы 0+
08.30 Новости Дагестана
08.45 «Заряжайся!» 6+
08.55 Д/с «Путешествия на край света»
09.25 Х/ф «Черный тюльпан»
12.00 «Подробности»
12.30 Новости Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.25 «Искусство в традициях народов Дагестана»
13.50 «Герои мирного времени»
14.30 Новости Дагестана
14.50 Х/ф «Салават Юлаев»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.15 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Инквизитор».
23.00 Новости Дагестана
23.20 «Аутодафе»
00.30 Новости Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал «Шолом» (на татарском языке)
18.00 Олимпийский резерв России
18.10 «Безопасность на дорогах»
18.35 Д/ф. Четвертая жизнь Г.Газданов
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека
13.00 60 минут.
14.00 Вести.
14.40 Местное время.
15.00 Т/с «Склифосовский. Реанимация».
17.00 Вести.
17.40 Местное время.
18.00 Андрей Малахов.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Д/ф «Завещание Горца из Цада»
21.50 «Агросектор»
22.30 Новости Дагестана
23.00 Новости Дагестана
23.20 Д/ф «Мир природы»
0.30 Д/ф «Полярное братство».
0.35 Время покажет.
2.35 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.30 Давай поженимся!
4.20 Контрольная закупка.

НТВ

5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ.
8.30 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны».
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы».
22.35 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
0.30 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
1.25 Т/с «Понять. Простить». (16+).
2.00 Т/с «Глухарь. Возвращение». (16+).
3.55 Тест на отцовство. (16+).
4.55 6 кадров. (16+).
5.30 Жить вкусно. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.35 Давай разведемся! (16+).
11.35 Тест на отцовство. (16+).
12.35 Т/с «Понять. Простить». (16+).
14.35 Мой герой. Стас Коштюкин.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (16+).
17.00 Естественный отбор.
17.50 Х/ф «Жемчужная свадьба», 1 и 2 с.
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Линия защиты. Эхобраты.
23.05 90-е. Черный юмор.
0.00 События. 25-й час.
0.35 Прощание. Людмила Зыкина.

ТВ-ЦЕНТР

5.10 Естественный отбор.
6.00 Настроение.
8.00 Доктор И...

ПЯТНИЦА, 3 августа**РГВК**

07.00 Новости Дагестана
 07.15 Передача «Гаданги Гамалги заманги»
 07.50 «Заряжайся!»
 08.00 Мультфильмы
 08.30 Новости Дагестана
 08.45 «Заряжайся!»
 08.55 «Путешествия на край света»
 09.25 Х/ф «Весенний поток»
 11.30 «Пятничная проповедь»
 12.05 Д/ф «Горянка, покорившая небо»
 12.30 Новости Дагестана
 12.50 «АгроСектор»
 13.25 «Годекан»
 13.55 «Вернисаж»
 14.30 Новости Дагестана
 14.50 Х/ф «713-й просит посадку»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 5.05 Мужское/Женское.
 9.00 Новости.
 9.15 Доброе утро.
 9.50 Жить здорово!
 10.55 Модный приговор.
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет.
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет.
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Видели видео?
 19.00 На самом деле.
 20.00 Телегра «Поле чудес».
 21.00 Время.
 21.30 Международный музыкальный фестиваль «Жара».
 23.55 Х/ф «Полной грудью».
 1.40 Х/ф «Сицилийский клан».
 00.30 Время новостей Дагестана

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
 18.00 Мир Вашему дому
 18.20 Дагестан спортивный
 18.30 Д/ф. «Созвездие».

НТВ

6.00 Сегодня.
 6.05 Суд присяжных.
 6.30 Деловое утро НТВ.
 8.30 Т/с «Возвращение Мухтара».
 10.00 Сегодня.
 10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Т/с «Ментовские войны».
 16.00 Сегодня.
 16.25 Т/с «Ментовские войны».
 17.20 ДНК.
 18.25 Т/с «Морские дьяволы».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Морские дьяволы».
 22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
 0.15 Т/с «Свидетели».
 2.05 Мы и наука. Наука и мы.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
 7.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.35 Х/ф «Девичник». (16+).
 13.00 Ю. Ауг «Жена. История любви».
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Х/ф «Ультиматум».
 16.40 Х/ф «Судьба резинового».
 18.00 Настраение.
 8.00 Х/ф «Прощальная гастроль „Артиста”».
 9.35 Х/ф «Машкин дом».
 11.30 События.
 11.50 Х/ф «Машкин дом».
 13.00 Ю. Ауг «Жена. История любви».
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Х/ф «Ультиматум».
 16.40 Х/ф «Судьба резинового».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2018.
 18.55 Комедия «Укращение строптивого».
 20.55 Комедия «Блеф».
 23.00 Дневник АрМИ-2018.
 23.25 Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка. Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка.
 1.25 Х/ф «Если враг не сдается».

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Радости земные.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Радости земные.
 10.00 Военные новости.
 10.05 Радости земные.
 12.35 Радости земные.
 13.00 Новости дня.
 13.15 Радости земные.
 14.00 Военные новости.
 14.05 Радости земные.
 16.00 Драма «Безотцовщина».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2018.
 18.55 Комедия «Укращение строптивого».
 20.55 Комедия «Блеф».
 23.00 Дневник АрМИ-2018.
 23.25 Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка. Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка.
 1.25 Х/ф «Если враг не сдается».

ЗВЕЗДА

5.20 Радости земные.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Радости земные.
 10.00 Военные новости.
 10.05 Радости земные.
 12.35 Радости земные.
 13.00 Новости дня.
 13.15 Радости земные.
 14.00 Военные новости.
 14.05 Радости земные.
 16.00 Драма «Безотцовщина».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2018.
 18.55 Комедия «Укращение строптивого».
 20.55 Комедия «Блеф».
 23.00 Дневник АрМИ-2018.
 23.25 Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка. Танковый биатлон-2018. Индивидуальная гонка.
 1.25 Х/ф «Если враг не сдается».

суббота, 4 августа**РГВК**

07.00 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача «Заманлар гете, халкъ гетмес»
 08.00 Мультфильмы
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.55 Х/ф «Большая семья»
 10.55 «Молодежный микс»
 11.20 «Мой малыш»
 11.50 Мультфильм 0+
 12.05 «Подробности»
 12.40 Концерт ко Дню Конституции РД
 14.20 Х/ф «Евдокия»
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.50 «Дежурна я часть»
 17.05 Дагестанско е кино. Х/ф «Ожерелье для моей любимой»

ПЕРВЫЙ

6.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
 6.55 Х/ф «Единичка».
 9.00 Играй, гармонь любимая!
 9.45 Слово паstryра.
 10.00 Новости.
 10.15 Какие наши годы!
 11.10 Теория заговора.
 12.00 Новости.
 12.20 Идеальный ремонт.
 13.30 Открытия Китая.
 14.10 На 10 лет моложе.
 15.00 Большой праздничный концерт к Дню Воздушно-десантных войск.
 16.50 Видели видео?
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Кто хочет стать миллионером?
 19.50 Сегодня вечером.
 20.00 Проект «Мы – народ российский. Дагестан многонациональный»
 20.50 «Полифония»
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 Х/ф «За двумя зайцами»
 23.30 Х/ф «За двумя зайцами»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Передача «Вахтар ва инсанар»
 01.35 Х/ф «Мой малыш»
 02.00 «Дежурна я часть»
 02.15 Х/ф «Евдокия»

РОССИЯ 1

08.05 8-й Республиканский фестиваль «Горцы». Часть 2-я
 08.56 Реклама
 11.20 Вести-Дагестан
 5.15 Т/с «Семейные обстоятельства».
 7.10 Живые истории.
 8.00 Россия. Местное время.
 9.00 По секрету всему свету.
 9.20 Сто к одному.
 10.10 Пятеро на одного.
 11.00 Вести.
 11.20 Вести. Местное время.
 11.40 Измайловский парк.
 14.00 Х/ф «Память сердца».
 18.00 Привет, Андрей!
 19.25 Детектив «Пес».
 22.35 Тоже люди. Денис Майданов.
 23.30 Комедия «Берегись автомобиля!»
 1.20 Квартирник НТВ у Маргулиса». Группа «Князь».
 0.50 Х/ф «Родная кровинка».
 2.50 Т/с «Личное дело».

НТВ

5.30 Ты супер!
 8.00 Сегодня.
 8.20 Их нравы.
 8.45 Готовим с А. Зиминным.
 9.15 Кто в доме хозяин?
 10.00 Сегодня.
 10.20 Главная дорога.
 11.05 Еда живая и мертвавая.
 12.00 Квартирный вопрос.
 13.05 Поедем, поедим!
 14.00 Жди меня.
 15.05 Своя игра.
 16.00 Сегодня.
 16.20 Однахды...
 17.00 Детектив «Пес».
 19.00 Сегодня.
 19.25 Детектив «Пес».
 22.55 Д/с «Москвички».
 0.30 Х/ф «Три счастливых женщины».
 1.20 Квартирник НТВ у Маргулиса». Группа «Князь».
 4.00 Д/с «Москвички».
 2.20 Д/ф «Голос великой эпохи».
 5.00 6 кадров. (16+).
 5.30 Жить вкусно. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно. (16+).
 7.30 6 кадров. (16+).
 8.10 Х/ф «Благословите женщину». (16+).
 10.30 Х/ф «Дом с сюрпризом». (16+).
 14.15 Х/ф «Право на ошибку». (16+).
 18.00 6 кадров. (16+).
 19.00 Т/с «Великолепный век». (16+).
 22.55 Д/с «Москвички».
 0.30 Х/ф «Три счастливых женщины». (16+).
 1.20 Смех с доставкой на дом.
 14.30 События.
 14.45 Х/ф «Жена напротив». (16+).
 18.30 Детектив «Женщина без чувства юмора». (16+).
 22.00 События.
 22.20 Красный проект.
 23.40 Право голоса.
 3.25 Красный рубеж.
 4.00 Дикie деньги. Валентин Ковалев.
 5.00 6 кадров. (16+).
 5.30 Жить вкусно. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.40 Петровка, 38.
 5.45 Маршбросок.
 6.15 Детектив «Два билета на дневной сеанс».
 8.15 Православная энциклопедия.
 8.40 Короли эпизода. Юрий Белов.
 9.30 Х/ф «Каждому свое».
 11.30 События.
 11.45 Х/ф «Медовый месяц».
 13.35 Смех с доставкой на дом.
 14.30 События.
 14.45 Х/ф «Жена напротив». (16+).
 18.30 Детектив «Женщина без чувства юмора». (16+).
 20.15 Х/ф «Слушать в отсеках».
 23.00 Дневник АрМИ-2018.
 23.25 Танковый биатлон-2018.
 1.25 Х/ф «Жажда».
 3.05 «Безотвощница».
 4.55 Д/ф «Дневник адмирала Головко».

ЗВЕЗДА

9.00 Новости дня.
 9.15 Легенды цирка.
 9.40 Д/с «Последний день».
 11.00 Загадки века.
 11.50 Д/с «Улика из прошлого».
 12.35 Д/ф «Огненный экипаж».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Комедия «Укращение строптивого».
 15.35 Комедия «Блеф».
 18.00 Новости дня.
 18.10 Задело!
 18.25 Дневник АрМИ-2018.
 18.40 Драма «Отряд особого назначения».
 20.15 Х/ф «Слушать в отсеках».
 23.00 Дневник АрМИ-2018.
 23.25 Танковый биатлон-2018.
 1.25 Х/ф «Жажда».
 3.05 «Безотвощница».
 4.55 Д/ф «Дневник адмирала Головко».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 5 августа**РГВК**

07.00 Новости Дагестана
 07.15 Передача «Вахтар ва инсанар»
 07.55 «Мой малыш»
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.45 Х/ф «За двумя зайцами»
 10.15 «Полифония»
 11.45 «Право в овоще поле»
 12.20 «Дингир Дангар-чу» 6+
 12.40 «Вернисаж»
 13.05 «АгроСектор»
 13.30 «Молодежный микс»
 13.50 Концерт «Дни Москвы в Дагестане»
 05.35 Х/ф «Просто Саша»

ПЕРВЫЙ

7.30 М/с «Смешарики. ПИН-код».
 7.45 Часовой.
 8.15 Здоровье.
 9.20 Непутевые заметки.
 10.00 Новости.
 10.15 Валентина Леонтьева. Объяснение в любви.
 11.15 Честное слово.
 12.00 Новости.
 12.20 Анна Герман. Дом любви и солнца.
 13.20 Т/с «Анна Герман».
 21.00 Воскресное «Время».
 22.00 Звезды под гипнозом.
 23.50 Комедия «Копы в юбках».
 2.00 Модный приговор.
 3.05 Мужское/Женское.
 3.55 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

4.55 Т/с «Семейные обстоятельства».
 6.45 Сам себе режиссер.
 7.35 Смехопанorama.
 8.05 Утренняя почта.
 8.45 Вести - Москва. Неделя в городе.
 9.25 Сто к одному.
 10.10 Когда все дома
 11.00 Вести.
 11.20 Т/с «Чужая жизнь».
 20.00 Вести.
 22.00 Воскресный вечер
 0.30 Действующие лица с Найлой Аскер-заде.
 11.00 У нас выигрывают!
 11.20 Т/с «Шаман. Новая угроза».
 12.00 Всеподданнейший Станислав Черчесов.
 1.25 Д/ф «Балканский капкан. Тайна сарajevskого покушения».
 2.00 Модный приговор.
 3.25 Т/с «Право на правду».

НТВ

5.20 Ты супер!
 8.00 Сегодня.
 8.20 Их нравы.
 8.40 Пора в отпуск.
 9.25 Едим дома.
 10.00 Сегодня.
 10.20 Первая передача.
 11.00 Чудо техники.
 11.55 Дачный ответ.
 13.00 НошПотребНадзор.
 14.00 У нас выигрывают!
 15.05 Своя игра.
 16.00 Сегодня.
 16.20 Следствие вели...
 18.00 Новый русский сенсации.
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Шаман. Новая угроза».
 22.50 Д/с «Москвички».
 0.30 Х/ф «Право на ошибку».
 1.20 Т/с «Шаман. Новая угроза».
 4.10 Д/с «Москвички».
 5.10 6 кадров. (16+).
 5.30 Жить вкусно. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно. (16+).<

“Тефи” - 2018

Салман ГЬАЖИЕВ

Дербентшегъердин “Нарын-кала” майдандал пуд лагъай сеферда Кефтерпатан Кавказдин федеральныи округдин дережеда аваз футболдин турнир кыле фена. Адат хъянвай “Тефи” кубок патал и акъажунра ДЮСШ-ра чирвилер къачузвой, чеб 2005-йисуз дидейриз хъянвай аялприкай ибарат ругуд дестеди иштиракна. Къадим Дербент шегъердин, чин алакъунар ахтармиши, Владикавказдай “Юность” ва “Алания” дестеяр, Ахчепирин команда, Махачкъаладин “Политех”, Кефтерпатан Осетия-Аланиядип Ардон шегъердин “Спартак” атанвай.

Финалдин къугъунра майдан-

дин иесияр тир “Тефи” “Политех-дихъ” галас гуьрушиш хъана. 1-таймда майдандин иесийирин командадин векил Къурбан Рагъимова туп яна. Эхирдалди гъа и гъисабдалди къугъвай “Тефи” турнирдин гъалиби хъана.

Къвед лагъай чка Махачкъаладин “Политех”, пуд - Владикавказдин “Юность” командаци къуна. Хъсандин къугъвайбурукай тир Ардон шегъердин командаци 4-чага.

Турнирда къенкъечи чкайра къурбур кубокриз, медалриз, дипломризни грамотайриз лайихлу хъана. Жаван 12 футболистдиз “Тамашачийрин патай призар” гана. Спортидин и мярекатда иштиракай яшариз виридалайни гъвечи футболист, “Тефи”

дин” векил Асад Асадов руль кутунин приездиз лайихлу хъана. Акъажунрин хъсан варар худайди (Алим Къазиев - “Тефи”), защитник (Халил Султанов - “Тефи”), гъужумдайди (Мугъаммад Менафов - “Тефи”), бомбардир (Сайд Букаев - “Политех”), полузащитник (Батраз Гиголаев - “Юность”), тренер (Сослан Берзееев - Владикавказ) тайинара.

Турнирдин иштиракийри, тамашачири, шеъзердин спортидин ветеранри футбольин и акъажунрин тешкилатчи ва спонсор Тельман Гамзаев, Физули Сагъуеваз, Дербентдин “Тефи” командадин тренер Ибраиль Султановаз сагърай лагъана.

Спортыменар, турнирдин мугъманар ва тамашачиар патал Дербентда сейрарни тешкилнавай. Абур Нарын-къеледал, I Пётрдин квализ, Жуъмя мискиндиз ва шегъерда туристриз итижлу маса чайриз тухвана.

Рекорд эцигна

Рагъидин ЭМИНОВ

И мукъвара Тулада 2001-2003-йисара дидедиз хъянвай рушарин арада къезил атлетикадай Россиядин къенкъечивал патал турнир кыле фена. Ана РД-дин хъянавай командацадик кваз Ахчегъердин 2-нумрадин ДЮСШ-дин векил Карина ПАЛЧА-ЕВАДИ иштиракна. Рушан тренер къезил атлетикадай СССР-дин спортидин мастер Абдурагым Палчаев я.

Турнирдин улкведин са шумуд региондай командаляр атанвай. Къизгын акъажунрин нетижада эстафетада Карина Палчевади, 100 метрдин 50,18 секунда зверуналди, чи республикадин дережадин рекорд эцигна. Лугъун лазим я хъи, ихтигин нетижада 1980-йисалай иних цийи хъувунвачир.

Идалайни гъейри, Карина Палчева и акъажунра къилди 100 ва 200 метрийрин мензилриз зверунаини тафаватлу хъана. Чазадахъ мадни еке агалкъунар хъана къанзава.

Къурелди...

■ Дагъустанда сифте яз паратхэквондодай Россиядин чемпионат кыле фидайдакай хабар гузва региона спортидин и жүрдэй федерациядин реъбер Руслан Биярсланова.

■ “Анжиди” къувъзвай Аргентинадин полузащитник Хуан Лескано къазаххин “Тоболдиз” хъфизва. Ина ам арендадин итиярралди къугъвада. 2017/2018 - йисарин сезона “Анжидик” кваз Лесканоди 19 матчда иштиракна ва вад туп яна.

■ Махачкъалада, Ленинан Комсомолдин тъварунихъ галай ял ядай багъда авай Олимпиададин баркалладин Аллея цийи хъувунва.

Виликрай галереяди Олимпиададин къугъунрин 11 чемпиондидан вад сеферда дүнъядин чемпион Али Алиеван суретар авай. Гила аник Олимпиададин къугъунра тафаватлу хъайи мад къудан шикилар ажатнава. Ана авай шикиларни цийи хъувунва ва Аллея алай аямдин жуъреда тулькуйрава.

■ Азаддиз къуршахар къунай Япониядин хъягъай командадин векилри чин къелунни-тренировкайрин сборар Махачкъалада тухзува. Абурун арада Олимпиададин къугъунрин медалистарни ава. Пагъливанри азаддиз къуршахар къунай чехи акъажунриз гъазур хъун патал Дагъустан виридалайни хъсан чка яз гъисабзава. Рикъел хкин, виликрай Дагъларин улкведин Китайдин дишегълийрин хъягъай командачин членар атанай.

“Гуманитарно-педагогический колледж”

Гуманитарно-педагогический колледж объявляет набор на 2018-2019 учебный год

ПОУ “Гуманитарно-педагогический колледж” входит в пятерку лучших профессиональных образовательных организаций Дагестана, является лауреатом Всероссийского конкурса “Лучшие колледжи России” и осуществляет подготовку специалистов со средним профессиональным образованием для общеобразовательных школ, предприятий, организаций и учреждений.

ОСОБЕННОСТИ КОЛЛЕДЖА

- раздельное обучение юношей и девушки;
- преподавание основ и культуры религии;
- высокий уровень воспитательной работы;
- адаптация программ уровню знаний студентов;
- исключение коррупции, объективная оценка знаний.

СПЕЦИАЛЬНОСТИ:

44.02.02 ПРЕПОДАВАНИЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Квалификация выпускника: Учитель начальных классов

Срок обучения: по очной форме: на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.,
по заочной форме: 9 кл. - 5 лет, 10 мес, на базе 11 кл. - 3 г. 10 мес.

44.02.01 ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Квалификация выпускника: Воспитатель детей дошкольного возраста

Срок обучения: по очной форме: на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.,
по заочной форме: 11кл. - 3 г. 10 мес., 9 кл. - 5 лет. 10 мес.

39.02.01 СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА

Квалификация выпускника: специалист по социальной работе

Срок обучения: по очной форме: на базе 9 кл. - 2 г. 10 мес., 11 кл. - 1 г. 10 мес.
по заочной форме: на базе 9 кл. - 4 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.

38.02.01 ЭКОНОМИКА И БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ (по отраслям)

Квалификация выпускника: Бухгалтер

Срок обучения: по очной форме: на базе 9 кл. - 2 г. 10 мес., 11 кл. - 1 г. 10 мес.

по заочной форме: на базе 9 кл. - 4 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.

09.02.07 ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ И ПРОГРАММИРОВАНИЕ

Квалификация выпускника: специалист по информационным системам

Срок обучения: по очной форме: на базе 9 кл. - 3 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.

54.02.01 ДИЗАЙН (по отраслям)

Квалификация выпускника: Дизайнер

Срок обучения: по очной форме: на базе - 9 кл. - 3 г. 10 мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.

ПРИЕМ ДОКУМЕНТОВ:

- на очное отделение - с 10 июня по 15 сентября,

- на заочное отделение - с 10 июня по 30 сентября.

Адрес приемной комиссии: РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова, 13а.

Контакты: 8-988-784-51-56 E-mail: gpkdag@mail.ru www.gpkdag.com

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информацийдин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ

Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЬМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРОДОВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йисан 52 сеферда акътазва
Газет алаквадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъяй Федеральный кылутъян Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди түккүр хийизва.
Макъалайриз рецензия гузувач ва абур элкъиена вахкувач. Редакциядинни макъалайриз авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинов
проспект, 1 "а". Печатдин квад

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 17.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин күчө, б.

Тираж 7336

(Г) - Лишандик квад материалар
гъакыдихъ чапзавайбүр я.

(12+) - Икъван яшар хъянвайбуру къедрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/СЧ - 40601810100001000001

Л/СЧ - 20036 Ш60090

Хабарар

Икъни жеда къван

Тибиатда аламатдин крар пара ава. Месела, гүрзэе мурдарри хиперикий нек хъвадай душушшар акурдакай Мугъандин чульера къышлахрал къуд акудна хтай чубанривай ван жедай. Чун а гафарихъ ағыдачир. Амма и мукъвара зи чирхчир, сергокълави Къазимегъамеда авур ихтилатди чун, адахъ яб акалзавайбур, бегъем тажубарна.

Ада сүгъбет авурвал, чура булдиз векъ авай гатун вахтунда нянрихъ нехирдай хтай

калин регъульда нек авач лугъуз, кайваниди шикаят ийиз хъана. Эхирни гъайвандин иесиди, адад гүльбүнна аваз физ, кал югъди вичин гүзчилвилек кутун къетгна. Икъ, са юкъуз малар кундал къват! хъянвай нисинин береда Къазимегъамеда авқада хъы, кали, нехирдикай хеччина, вичин данадиз хъыз муру ийиз-ийиз, нацлар экъечинавай къубу хътиндигал патахъ чукурзава.

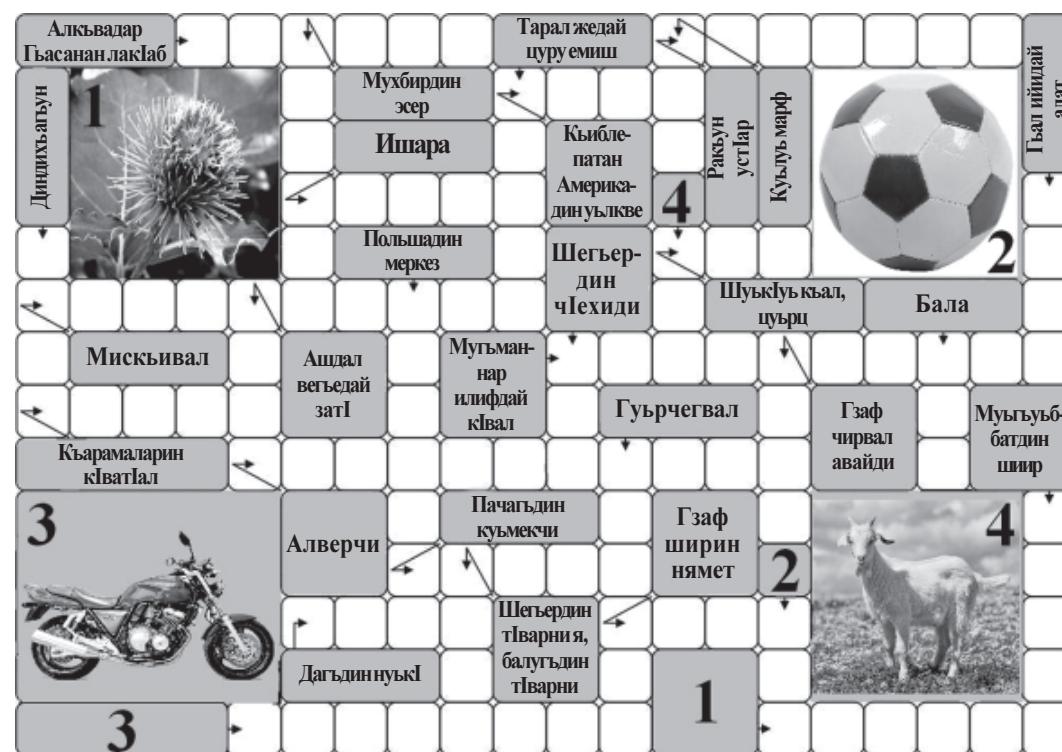
Килигайтла, нацлар са еке гъульягъечеңина ва ада, кыл хажжна, калин регъульдай нек хъваз башламишна. Къазимегъамед тажубвиял гъакъ къах хъана амукъна. Регъуба касунихъай киччела, адад мурдардик кянач.

Ахпа, мам ахъайна, нацлариз хъфидайла, гъайвандин иесиди къульяй тфенг акъудна ва гъульягъдин юкъни-юкъ лишандик кутуна, яна. Патав фена килигайтла, лишандик кутурди юкъ тиртлани, гъульягъдин кыл кукъвар хъянвай. Хтана хуруръз, нянрихъ кардикай кимел ахъайла, ағысакъалрикай сада гъавурда туна хъи, эхъ, гульле ва я кыримеяр гъульягъдин килихъ галукъун дүбз кар я, гъикъ хъи, ада вичиз къецепатай жезвай эсердиз, къурхудиз са легъзеда жаваб гузва (многовенная реакция) - ада вичел къевзвай гульле къаз кълан хъанва. И душушшидилай къупухъ са шумуд юкъуз кайваниди, нек аца, гадариз ва калин регъуль мукъофидви запундалди чуҳузы хъаналдай.

Ш.Ш.

Сканворд

Түккүрьяди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Ван авуна Футфачияр

Шагъабудин ШАБАТОВ

Интернетда ва печатдин бязи такътари чи халкъдин рульдин ва намусдин кукъуштир Сталь Сулейманакай къана раҳазвай, адад тъвар къацуриз алахънавай фендигарриз ижаваб

Аман - минет, Сулейманак хульхурмир, Сулейманан кикек квачир "къегъалар". Кар авачир чакира туб экъульхир, Гъалдармир сад-садал лезги магъалар.

Сулейманан тъвар къадай күн чадал Алади туш, адад руль тур секиндиз. Къакъра ягъиз, текъевзвайбур какадал, Гъикъ күн къекъвэн хъийида, лагъ, эркиндиз?

Такабурвал гъар са касди хуъх жуван, Инсанвилин барадай яд хъваз алахъ. Рахадайла мез ширин яз, чин - жаван, Амма жезвач күн гафарин зун чалахъ.

Гадра хиял, рикъе авай чуру тир, Зи месят - ша дүбз рекъел экъечча. Гъульжетра күн гъатмир гъакълан къуру тир, Кичче жемир, чи садвал хуъз эгечла!

Футфачияр экъечизава майдандиз, Аквазва чаз, тажуб жедай кар авач. Акваз ультвем хва яз гъисабзайди, Вучиз анал ви халисан тъвар алач?

Гъулгъула тваз, гъалдарзайв чарада, Хайн ксар хуън герек туш арада. Сада-садан гъил лезгийри күн герек, И макъамда жуван гаф лугъун герек...

"Лезги газетдин" редакциядин колективди Гъамидов Алаудиназ играми вах

ИМИНАТ

ргаметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Халкъдин мисалар

Саслан ИСМАИЛОВ

- ✓ Кал къалин булах я.
- ✓ Кали яд хъвада - нек жеда, гъульягъди яд хъвада - зе-гъзер.
- ✓ Кац авачир чакада къифери суварарда.
- ✓ Ким гадайринди хъана, хъар - рушаринди.
- ✓ Кицли вичиз гайи фу квадардак.
- ✓ Къузыувал теклиф тавуна къедай мугъман я.
- ✓ Къузыуди къалин берекат я.
- ✓ Руш авай къвал михъ гъаятилай чир жеда.

"ЛГ"-дин 29-нумрадиз акътый

кроссворддин жавабар:

ДҮБЗ ЦАРАРА: Таблигъатчи. Таръяж. Гитл. Бахъу. Ериш. Нагъв. Къябъ. Якъуб. Зенд.

ТИК ЦАРАРА: Пли. Лит. Агра. Илаж. Ингушетия. Гъуд. Бушкъаб. Уюнбаз. Мевлид.

ЩЕЛКОВО АГОРОХИМ

российский аргумент защиты

Дагестанское представительство
АО "Щелково АгроХим"
368600, г. Дербент, ул. Таги-Заде, д. 30а
Телефон: +7 (928) 590-62-22
E-mail: dagestan@betaren.ru

Поларис, МЭ

100 г/л ПРОХЛОРАЗА + 25 г/л ИМАЗАЛИЛА + 15 г/л ТЕБУКОНАЗОЛА

ТРЕХКОМПОНЕНТНЫЙ МИКРОЭМУЛЬСИОННЫЙ
ФУНГИЦИДНЫЙ ПРОТРАВИТЕЛЬ ДЛЯ
ПРЕДПОСЕВНОЙ ОБРАБОТКИ СЕМЯН
ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР

• Усиленное действие против
снежной плесени

• Мощная и пролонгированная
защита в период вегетации
против комплекса болезней

• Стимулирование роста и
формирование мощной
корневой системы

ДЕЙСТВИЕ ТЕБУКОНАЗОЛА -
системно-транслокационное,
защита проростка

ДЕЙСТВИЕ ПРОХЛОРАЗА -
обеззараживание
почвы вокруг семени

ДЕЙСТВИЕ ИМАЗАЛИЛА -
локально-системное,
защита корневой
системы

ПОЛАРИС ОРИЕНТИР ЗДОРОВОГО УРОЖАЯ

Дагестанское представительство АО "Щелково АгроХим"
368600, г. Дербент, ул. Таги-Заде, д. 30а Телефон: +7 (928) 590-62-22
E-mail: dagestan@betaren.ru